

Журнально-Літературний Журнал
Bandura
Бандура

Year 6

СІЧЕНЬ — 1986 — JANUARY
КВІТЕНЬ — 1986 — APRIL

Number 15 — 16

“БАНДУРА”

КВАРТАЛЬНИК

Видав Школа Кобзарського Мистецтва
в Нью-Йорку

РЕДАГУС КОЛЕГІЯ

Редактори-асистенти: Ліда Чорна, Валентин Мороз (мол.)

Редакція застерігає за собою право скорочувати статті та правити мову. Статті, підписані авторами не обов'язково висловлюють погляди чи становище Редакції. Передрук дозволений за поданням джерела.

ВСІ МАТЕРІЯЛИ ДО РЕДАКЦІЇ
ПРОСИМО СЛАТИ НА АДРЕСУ

SCHOOL OF BANDURA

84-82 164th Street

Jamaica, N.Y. 11432

Літературно-мовний редактор
Борис Берест

Графічне оформлення: В. Пачовський

“BANDURA”

A Quarterly Magazine Published
by the New York School of Bandura

The Publisher reserves the right to edit all submitted materials. Submitted articles, signed by the author, do not necessarily reflect the official views of the “Bandura”.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ

Америка:

Річна передплата — \$13.00

Поодиноке число — \$6.50

Канада:

Річна передплата — \$14.00

Поодиноке число — \$7.00

Інші країни:

Річна передплата — \$17.00

Поодиноке число — \$7.00

ЧИТАЙТЕ — РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ
ПРИЄДНУЙТЕ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ

для

КВАРТАЛЬНИКА
„БАНДУРА”

ПЕРІОДИЧНІСТЬ ВИДАННЯ

квартальника
„БАНДУРА”

залежить тільки від Вас!

SUBSCRIPTION PRICE LIST

U.S.:

Annually — \$13.00

Per issue — \$6.50

Canada:

Annually — \$14.00

Per issue — \$7.00

All other countries:

Annually — \$17.00

Per issue — \$7.00

Subscription in U.S. Dollars only.

The Bandura Magazine is an important Quarterly Journal devoted to Ukrainian folk music. Urge your friends to subscribe today!

The Bandura Magazine cannot be published without your support

З Різдвом Христовим,
Святым Йорданом
і Новим Роком

РІЗДВЯНИЙ ПРИВІТ

РІЗДВЯНІ СВЯТА — кожного року відновляють у нас наснагу до нового життя. Нехай і цьогорічні свята **НАРОДЖЕННЯ ІСУСА ХРИСТА** просвітять світлом правди наші серця і наповнять оновленою енергією до дальшої праці на кобзарській ниві.

КОБЗАРСТВО — традиційно — речник нової радості. Ця традиція живе й сьогодні від новітнього кобзаря-бандуриста св. п. Василя Ємця, Костя Місевича, Зіновія Штокалка, Володимира Юркевича і усім нам дорогого Григорія Трохимовича **КИТАСТОГО**.

І в цьому році, колядуючи на бандурах, вітаємо з Радісними Святами Різда Христового насамперед **ІЄРАРХІВ УСІХ НАШІХ ЦЕРКОВ, УКРАЇНСЬКІ УСТАНОВИ, МОЛОДЕЧІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ВСІХ БАНДУРИСТІВ, РОЗСІЯНИХ ПО НАЙДАЛЬШИХ ЗАКУТКАХ ВІЛЬНОГО СВІТУ І НА УКРАЇНІ!**

КОСТЬ МІСЕВИЧ — ВИЗНАЧНИЙ БАНДУРИСТ ДВАДЦЯТОГО СТОРІЧЧЯ

За установленою вже традицією, редакція журналу час від часу поміщає статті про бандуристів, які своєю працею та талантом лишили слід на розвитку мистецтва бандури. Цього разу нам хотілося б розповісти про одного такого бандуриста: **Костя Місевича**. Хоч, на жаль, про Костя Місевича відомо зовсім небагато, проте і з того, що можна було знайти, дуже легко зробити висновок, який це був мистець і скільки користі приніс він для розвитку кобзарського мистецтва.

Відомий бандурист В.Ємець, що виїхав з України на початку двадцятих років, розповідає про Костя таке:

«Костя Місевич був учнем темного на очі кобзаря Антона Митя — палкого українського патріота, що завжди вештався, якщо не серед регулярного українського війська, то серед українських повстанців. За це

він був розстріляний червоними російськими військами у 1921 році». Сам Кость за фахом був телеграфістом і за часів Гетьманщини під час Визвольної Боротьби був призначений начальником Подільської залізниці. Свої обов'язки виконував до кінця листопада 1920 року, після чого вийшов разом з військом і урядом до Польщі.

Бандурою Кость зацікавився уже після революції, під час загального українського відродження. Будучи дуже обдарованим, він за короткий час став не лише непоганим бандуристом, але й неабияким майстром бандур. Опинившись у Польщі, він до 1939 року займався виключно кобзарюванням та майструванням бандур. Оскільки бандура в Західній Україні в ті часи була маловідома, Кость, разом із іншими бандуристами, сприяв поширенню цього інструмента серед галичан. Ось як про нього згадує очевидець Володимир Макар у своїх споминах «Пройдений шлях» (том I, ст. 392-395):

«Тими незабутніми бандуристами, яких мені та моїм ровесникам довелось побачити уперше, були Василь Ємець та Кость Місевич. Кожен із них приїздив та виступав окремо, виступаючи, як і личило кобзарям, у козацьких строях. Кость починав свої виступи короткою доповіддю про кобзу-бандуру, яку закінчував віршем:

Кобзо...

*Ти нам про нашу тісноту дзвони,
Стиха дзвони, нехай мучене серце
Важко заб'ється, до серця озветься,
Як на бандурі струна до струни.*

Репертуар був різноманітним. Були тут і козацькі думи, і стрілецькі мелодії, і жартівліві пісні. З веселих особливо запам'яталась одна, з якої пізніше ми ще довго сміялися:

*Біда польку підкусила, вишла полька за русина...
Русин каже борщ варити, полька каже каву пити,
Русин йде в поле жати, полька звикла довго спати!*

З'їзд українських кобзарів у Львові, 30 січня 1938 р. Посередині (з вусами) сидить Кость Місевич, праворуч Мефодій Бохотниця

Інша була про хороброго, якому захотілось кисіль
із словами:

Цить, мицій, не вмирай, киселику дожидай...
але доки зварила вона кисіль, то дядько врізав дуба.

Віртуоз Василь Ємець завжди підкреслював, що «бандурист Кость Місевич був людиною високої культури, відомий своїми виступами по всій Західній Україні».

Багато місця про Костя Місевича присвятив сл.п. д-р М.Данилюк у своїх спогадах «Повстанський записник» у розділі «Золоті струни» стор. 265-277. Цитуємо:

«Бандуру на Крем'янеччину повернув Кость Місевич. Він осів у Млинівцях за кілька кілометрів від Крем'янця і заговорив струнами до всіх. Його чули по містах і селах Крем'янеччини, усієї Волині, а згодом і в Галичині. Коли ж розгорілось повстання, його слухали і ним захоплювались повстанці. Вже навесні 1943 року він з бандурою в руках пішов по лісових таборах. Відвідував села й містечка, біля яких таборували повстанці, появлявся у штабах загонів, ішов стежками повстанських патрулів... А якось холодком літньої ночі відділ УПА перекинув його тачанкою аж під Шумські ліси. Там також чекали хлопці на відомого вже бандуриста. Пригладив свої козацькі вуса, почав настроювати бандуру... Бандура ридала...

Репертуар Костя Місевича перед упівською авдиторією був великий і різноманітний. Спершу тужливі, сумовиті пісні — «Встає хмара з-за лиману», про велику Матір-Україну, про похорон козака, про його тінь, що понад Дніпром ходить, викликує долю; далі бадьорі — про Максима Залізняка, Морозенка, Кривоноса, що переходив волинськими землями триста років тому... «Ой, горе тій чайці», — виплакувала бандура піснею Мазепи...

Шевченківський концерт у Рівному в 1939 році. Сидить 2-й зліва Мефодій Бохотниця, його дружина Валентина, селянин Міхей із села Шпанова і його небіж

І на закінчення — «Молитва за Україну»...

... Бандуриста повстанці просто «роздрівали», кожен командир тягнув його до свого відділу, у свій куток Волині.

— Годі, годі! — усміхався Місевич, — я всіх Вас провідаю. Літо ще протягнеться, а боротьба, либоно, триватиме ще довго...

Для Костя Місевича — це вже не першина була в лісових загонах. Він проїжджав їх кілька разів і там при ватрі говорив словами козацької пісні. Співав дум, бойових пісень. Учив любови, великої любови, прославляв відвагу. Будив струнами в молодечих душах те, що було приспане сотнями років. Волинь будилась під звуки золотих струн предківських бандур».

Під час Другої світової війни кобзарство воскресло в різних районах України, дослівно від Сяну по Дін.

Кобзар-віртуоз Кость Місевич загинув трагічно, попавши в руки німцям за свої виступи серед повстанців. Перед розстрілом німці розтрощили його цінну бандуру. Село Млинківці, в якому проживав Місевич, німці спалили до тла...

Мішаний хор в селі Шпанова (3 км від Рівного). Посередині сидить керівник і диригент хору
Мефодій Бохотниця

**ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ, ЧИТАЙТЕ І
РОЗПОВСЮДЖУЙТЕ ЖУРНАЛ «БАНДУРА»!
«БАНДУРА» — ЦЕ ЄДИНИЙ МУЗИЧНИЙ
ЖУРНАЛ У ВІЛЬНОМУ СВІТІ!
ТІЛЬКИ ВІД ВАС ЗАЛЕЖИТЬ ІСНУВАННЯ
ЖУРНАЛУ «БАНДУРА»!**

KOST MYSEVICH

Kost Mysevich was a student of the blind kobzar Anton Metya, a fervent Ukrainian patriot, who roamed among the regular Ukrainian Army, as well as the Ukrainian anti-Bolshevik rebels. Many times I heard how fascinated the Cossacks were by him. They circulated rumors, for instance, that this kobzar took part in an armed revolt in 1921, somewhere in the Province of Kiev. He was caught by the red Muscovites and shot.

Kost Mysevich was in reality a telegraphist. He became a bandurist after the revolution in 1917. A faithful patriot of Ukraine, he became in a short time not only an accomplished bandurist, but also an exceptional craftsman of banduras. Besides making banduras, he contributed to the expansion of our national instrument, thus enlarging the amount of kobzars in Volyn and Halychyna." (Z. Shtokalko, the most highly recognized of his students from Halychyna.)

"During this time of the Hetman, Mysevich was appointed commissar of Podillya's Railways. He fulfilled these obligations until the end of November 1920, when together with the army and government, he went to Poland, leaving behind his wife and four-year old daughter Halya.

Between 1920 and 1939, Mysevich took charge almost exclusively of all aspects of the Kobzar arts. He not only performed in concerts and taught bandura, but was a bandura craftsman. After these 20 years he, without a doubt, made one of the greatest contributions to the culture of Kobzar arts. He laid the foundation for a systematic school of bandura palying. By his ideology, concise work, and by his pure and modest way of life, he exemplified a true bard of Ukrainian national spirit, a bandurist-kobzar. Unlike court jesters of the past who performed only to satisfy public tastes, Mysevich was an example for emulation and incentive for formulating creative ideas. We read about this in the notes of Yemets.

During the Second World War, when the Ukrainian Insurgent Army was organized in Ukraine, Kost Mysevich was drawn to the forests with the Ukrainian rebels, where he entertained them with songs of Cossack glory. Drawing a conclusion from the recollections of Dmytro Gonta, he didn't remain with the rebels but must have visited them often. In 1943, on one of these visits, the Germans attacked. Kost Mysevich was executed by a firing squad because of his association and performances before the rebels. Before his execution, his bandura was crushed by the Germans before his eyes.

Анатолій Заярузний

ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКУ ЛІРУ

У книзі «Народні музичні інструменти на Україні» її автор, відомий діяч української музики Микола Лисенко, сказав, що ліра переживе бандуру. Сталося по-іншому. Бандура стала майже символом української інструментальної музики. На бандурі вчать у школах, консерваторіях, вона ускладнювалася, стала хроматичною, в неї з'явилася складна механіка. З сольного інструменту, яким вона була у часи Лисенка, вона стала і ансамблевим; з'явилися тріо бандуристів, капелі тощо.

Я зробив цю довшу передмову про бандуру тільки для того, щоб можна було наочно уявити собі, що сталося за цей же час з лірою. Сьогодні ми не маємо ні ансамблю лірників, ні школи лірництва. Її не торкнулось удосконалення. Для неї немає нотної літератури. Виробники музичних інструментів обійшли її своєю увагою, і сьогодні її неможливо придбати ні як інструмент для професійної роботи, ні як сувенір. Думаю, що не набагато помилюсь, коли скажу, що в Києві, столиці України, тепер можна знайти три-чотири ліри, що ще грають, тобто не в музеях. Та їх ці використовуються в ансамблях як екзотичний компонент.

Але, спітаєте, ви, може ліра збереглася в більш органічному для неї середовищі, тобто на селі? Дійсно, зустріти її там більш імовірно, але для цього треба багато помандрувати, та ще й по високих горах, бо тільки там, у Західній Україні, в Карпатах, у місцях, далеких від великих доріг і бурхливої цивілізації, музичний побут більш-менш зберіг свої традиції. Але й там далеко не у кожному селі ви знайдете стареньку корбову ліру або «релю, рилю» — як її там називали. Але не завжди було так. Ось що пише «Атлас музикальных инструментов народов СССР» (Москва, 1975):

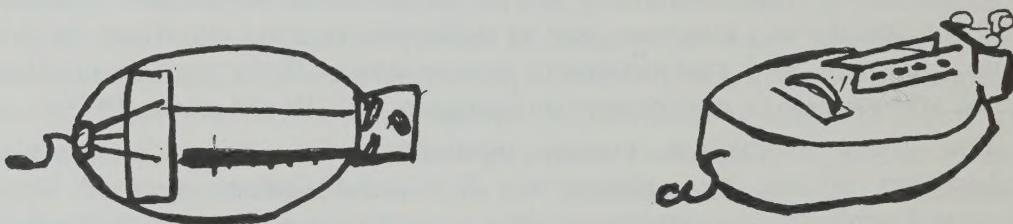
Ліра була головним чином розповсюджена серед мандрівних професійних музик, що співали під її акомпаньемент духовні вірші, побутові й особливо гумористичні пісні, а іноді й думи. Серед лірників було багато сліпців, що ходили з поводирями від села до села, від міста до міста, на ринкові площа та весільні свята. Для гри на весіллі ліра вважалася більш придатним музичним інструментом, ніж бандура, завдяки її гучності і веселому репертуарові. На Україні існували спеціальні школи лірників з досить великим числом учнів. Так, наприклад, в 60-тих роках XIX сторіччя, в селі Косси, у лірника Колесниченка одночасно вчилися до 30-ти осіб. Старші з них проходили практику, граючи на весіллях та ярмарках у сусідніх селах, а зароблені гроші й продукти віддавали учителю як плату за навчання й утримання. По закінченні школи молодий музик проходив іспит по знанню репертуару і володінню лірою. Іспит проводився при участі «дідів» — старих досвідчених музик. Тому, хто успішно витримав іспит, учитель дарував інструмент і так звану «візвілку» — право грati самостійно. Свячення в лірники супроводжувалось окремим обрядом: вчитель вішав на себе ліру, парубок накривав її своєю свиткою, після чого ремінь ліри перекидався з шиї учителя на шию учня, а вчитель опускав у

резонаторний отвір інструмента монету на щастя. Лірники об'єднувались в групи (корпорації), кожна з яких мала свого цехмістра (або кочечурника) і мала свою територію діяльності; гра в інших місцях суворо заборонялася. У порушників порядку відбирали інструмент і право грати зовсім».

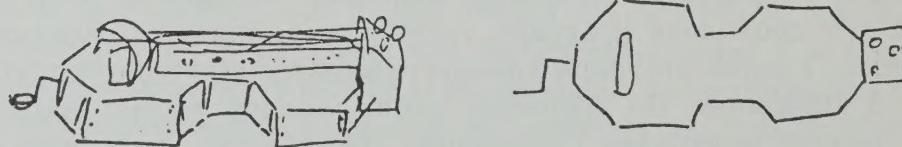
Нешодавно мені пощастило побачити може останнього народнього лірника. Це було на ярмарку в новому музеї в Києві. Це був старий лірник, з довгими сивими вусами, досить похмурого вигляду. Він мало говорив, та це ще нічого, якби він хоч співав! Але, як він мені пояснив, він дав собі клятву не співати («Щоб рота не роззявити», — сказав він). Це дуже характерна риса для народних музик — давати таку клятву, як хтось із рідних помре: не співати (або не грати) десять років або навіть і все життя. Тож довелося слухати тільки його гру.

Цікаво, що тримав він ліру без нахилу, горизонтально, і клявіші не падали до самого низу. Флажки, таким чином, всі були в безпосередній близькості від струни і ледве відштовхувались завдяки її коливанню.* Це придавало звучанню якоїсь терпкости й нечистоти, але завдяки цьому він міг грати гліссандо, рухаючи пальцем вздовж цілого ряду клявішів (тоді як всі клявіші залишалися на одному рівні). Ніде більше я не зустрічав цієї техніки. (На інших лірах, в тому числі й барочній віслі, клявіші натискаються на глибину 10 мм., і зробити гліссандо одним пальцем неможливо).

Ліра у нього була не зовсім типова: вона була видовбана з одного шматка дуба і зверху накривалася декою. Типова українська ліра не видовбувалася, а робилася так, як скрипка чи гітара, з окремих частин. Форма її була гітароподібною, пізніше зустрічалися скрипкоподібні. Але двічі я зустрічав інші форми: одна, із збірки Лисенка, має форму, подібну до лютневої, але плоску:

Інша подібна до форми гітари, але зроблена досить оригінально:

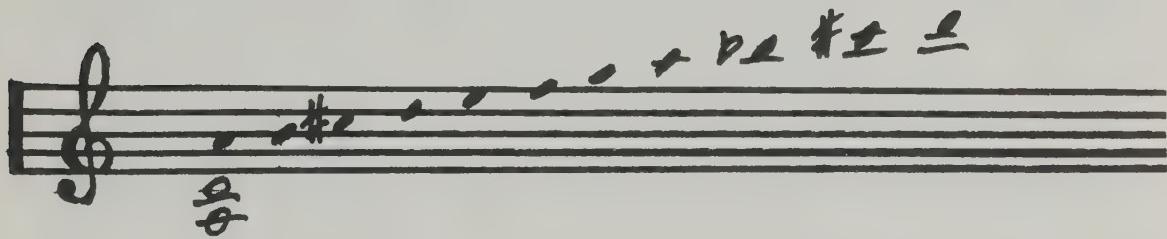

Особливістю української ліри є стовп, до якого чіпляється струна, на якій ведеться мелодію (так звана «співаниця»). Стовп робиться у вигляді скрипічної головки або чоловічої голови:

Нарешті, цікавою є конструкція кілкової коробки, яка ділиться на два «поверхи»: верхній займають ніжки кілків з намотаними струнами, а внизу була «скарбниця» — приміщення для грошей.

Українська ліра має три струни: крім «співаниці» є ще «бас» і «підбасок». Ось один із типових звукорядів:

Примітка: Нормально ліра висить на шиї у виконавця під нахилом. Таким чином притиснені клявішіпадають вниз самі, завдяки силі гравітації. Коли ліра висить горизонтально, без нахилу, клявіші не опускаються самі, а «відпихаються» силою вібрауючої струни (Прим. редактора).

СКЛАДАЙТЕ ПОЖЕРТВИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД

КВАРТАЛЬНИКА

„БАНДУРА”

На пресовий фонд зложили:

1. Михайло Пирський \$180.00
2. Д-р І.Махлай — Ансамбль Бандурристів, Клівленд \$50.00
3. М.Корінець \$7.00
4. А.Несвяченій \$7.00
5. А.Панченко \$7.00
6. В.Смік \$25.00
7. Ф.Стубан \$3.00
8. М.Докманович \$8.00
9. С.Грегорі \$10.00

Гнат Хоткевич

Загальна редакція В.Мішалова

БАНДУРА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ

Частина друга

СТАБІЛІЗАЦІЯ ІНСТРУМЕНТА

Щодо стабілізації інструмента, то мені не відомо, чи стабілізовано чернігівські-кіївські інструменти і, якщо так, то на яких засадах проведено цю стабілізацію. Оскільки мені відомо, певне уоднообразнення існує тільки в межах кожної даної капелі; тільки в ній інструменти мають бути однакові, силою необхідності. В кожній же другій капелі її форма бандури, і число струн, і відстань тих струн одна від одної — все це вже інше.¹

Та це ѹ зрозуміло. Велике число струн — це ж гордість примітивного бандуриста, так само, як кількість фальшивих патронів на черкесці була в свій час гордістю франта, який хотів покрасуватися в черкеському костюмі. Не важко, що патрони бутафорські, так само, як у такого бандуриста бутафорські струни. Збасів він уживав 3-4, а з гордістю каже: «У мене бандура на 15 басів» Чому саме 15, а не 14 чи не 16, він відповісти не може. Так само і з приструнками. Грас він на якихось двох улюблених октавах, а заявляє, що у нього бандура на 52 приструнки. Технічних речей він грати не може, перекидати руку на великі інтервали йому не треба, отже віддалення струни від струни для нього абсолютно ролі не грає. Таким чином, вимога була одна: ставити стільки струн, скільки можна провертіти дірок в обичайці для кілків. За таких умов стабілізація, коли хочете, ѹ не потрібна. Але все ж кіївські інструменти красиві. Природно ѹ естетично побудовані (за винятком хіба що провінційних, побудованих за власною фантазією конструкторів). Решта спроб дати щось особливве, оригінальне, здебільшого не виходить з царини курйозів. Так, наприклад, було надіслано інструмент дивовижної форми з хоровим нав'язанням струн.²

Або «винахід» одного провінціяльного конструктора, де в бандурі зроблено дірку, через яку просувається ззаду ліва рука, і грає ті кілька струн, які йдуть над діркою. Або торбаноподібні інструменти з усякими звірячими головами, з великим числом бутафорських струн, та ще таких, які висять у повітрі ѹ не грають не тільки тому, що бандурист не вміє на них грати ѹ просто їх ніколи не чіпає, а вони не гратимуть, хоч би їх і зачепили, бо висять в повітрі ѹ резонатора до них немає. Отже, щодо стабілізації, то в рахунок можна брати тільки бандури харківського типу, бо решта не заслуговує уваги. Київський тип виключає ліву руку з гри, значить, він відсуває техніку гри до часів Вересая, отже, його нема чого стабілізувати. Зостається харківський.

Для харківського типу проба стабілізації відбулася. Насамперед постало питання форми. Для чернігівського способу форма ролі не грає. Музикант ставить бандуру між колінами, опирає її часом для міцності звуку об стіл і грає. Форма абсолютно не відограє жодної ролі.

Народ не зоставив нам певної форми бандури. Народні бандури бували ѹ круглі, ѹ грушевидні, але особливість їх була одна: ручка завжди стояла

симетрично. Чернігівського способу наслідували одесити, й іх бандури теж симетричні. Що це означає? Насамперед ось що. Під струнами маємо тільки половину деки, тоді як при асиметричному положенні ручки можна утилізувати всю деку, що при тому ж розмірі інструмента дозволить начепити більше струн і дати між ними більшу відстань.

При чернігівському способі гри інструмент ставиться між колінами простокутно до корпусу або тримається дещо похило. Це не давало певних вимог ні щодо форми, ні щодо величини інструмента. І дійсно, обіч з інструментами пікколо можна зустріти диваків, гідність яких полягає хіба в тім, що вони довго гудуть. (Про це довше гудіння теж буде ще мова).

Інструмент харківський при грі ставиться рівнобіжно корпусу, і це одно вже вносить деякі корективи в питання величини інструмента: він мусить бути такий, щоб на ньому можна було вільно грати як правою, так і лівою рукою, з однаковою легкістю, як на вищих, так і на нижчих регістрах. Це в загальній формі. А конкретно:

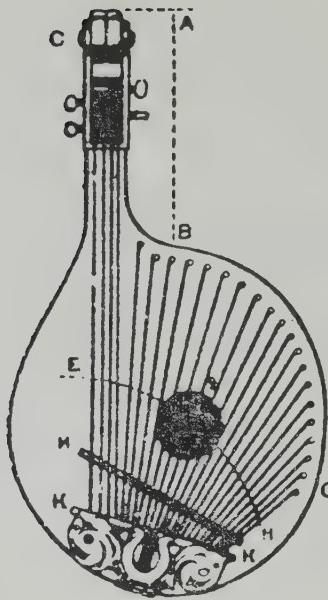
- Щоб великі пальці обох рук могли вільно брати найвищу ноту.
- Щоб між струнами було таке віддалення, при якому допускалося б виконання технічних речей.
- Щоб могла розміститись максимальна, продиктована потребою, кількість струн.

Придивімось, чи не дадуть ці три засади якихось цифр.

Перша засада цифр не дає. Дає хіба тільки загальну орієнтацію на середню руку — не занадто довгу й не занадто коротку.

Друга засада наводить нас на цифри. (При чернігівському способі, як уже говорилося, віддалення між струнами ролі не грає, бо там великих інтервалів не знають, а проте легкість їх гри — це одна з позитивних якостей бандури). Скажім, ліва рука грає в середньому регістрі, права дає хоч би такий акомпаньемент (приклад 1 або 2):

Очевидно, що тут вузько струн поставити не можна. Практика установила, що 10 мм віддалення струни від струни дає можливість подолати всі технічні труднощі. Отже, 10 мм, але де? В якому місці? На бандурі, як видно, струни йдуть не рівнобіжно, а як радіоси від якогось центра.³ Отже, коло кобилки віддалення між струнами одне, коло поріжка друге — то де ж саме має бути 10 мм? Це по так званій лінії гри правої руки. Точніше місце її означати можна, але не в такій

загального типу статті. На мал.1 ми бачимо криву пунктирну лінію Е—Н, ото ї буде лінія гри. На перших приструнках вона йде нижче середини, а на останніх — посередині. Отже, треба накреслити ту лінію й по ній рахувати 10 мм. Для басів треба давати трохи більше — до 11 мм, бо вони мають велику амплітуду коливання.

Скільки ж разів відкладати? (Скільки має бути струн?). При чернігівському способі меж фантазії конструктора не зазначалося. Як для певної категорії людей існувало мірило — «душа міру знає», так і тут застосовувалася формула «скільки влізе». Якихось законів певних не дотримувалися; кінчається, скажімо, на СІ-МІ, і нехай собі кінчається. Ясно, що з таким хаосом треба було покінчити і ввести регістри, підпорядковані якимсь законам.

Вияснилось, що при 10 мм віддалення для приструнків і 11 мм для басів вільно розмістити на бандурі 4 октави: від ДО контроктави до ДО третьої октави. Це дасть нам 22 приструнки й 7 басів (пр. 3). Але на стандартному інструменті бачимо 23 приструнки й 8 басів. А це що? Поява восьмого баса пояснюється так (пр. 4). Це — подвоєна домінанта⁴.

Поява 23-го приструнка пояснюється ось чим. Бандура, як-не-як, не вийшла ще з стадії акомпануючого інструмента (згодом вийде). Найзручніший для бандури стрій, це РЕ-мінор. Отже, поява верхнього РЕ — це потреба мати тоніку (прик.5).

Таким чином, 31 струна, з віддаленням 10-11 мм і вимогою зручності для середньої руки дають нам точну цифру по горизонталі; це біля струн. Кажу «біля», бо дрібні віддалення (неужитковані площи зліва й справа) допускають без шкоди для стабілізації.

По вертикалі треба шукати цифри так. Насамперед вже розмір ширини інструмента накладає якісне зобов'язання — між висотою і шириною мусить відодержуватись якась пропорція. Далі треба мати на увазі її зручність гри лівою рукою, бо коли її змусити грати ввесь час високо піднятою, то вона дуже швидко втомлюватиметься. Бо в той час, як інші щипкові інструменти (гітара, арфа й ін.) мають у своїх струн невелике натягнення, то в бандури струна мусить бути натягнена «до відказу» — аж тоді тільки інструмент ззвучить найкраще.

Отже, струни мусять бути такої довжини, щоб кожна струна витримувала своє натягування.

Щодо довжини басів, то тут можливі варіації: менше, як 60 см їх робити не слід, а більше — можна, очевидно, але не до безконечності.

Примітки

¹ Тут Хоткевич дещо перебільшує. Тепер форма київських бандур стала стабільною.

² Хоровим називається нав'язування унісонових струн. Наприклад: в мандоліні хорова система струн по дві струни, а в піяно їх по три.

³ В бандурах вже від Другої світової війни ставлять всі струни паралельно.

⁴ Треба тут звернути увагу на те, що бандура в Хоткевича була транспонуючим інструментом. Це означає, що Хоткевич писав для бандури ноти в тональності ДО-мажор, а звучали вони (для баритона) у ФА-мажорі, на кварту вище. Зараз бандура, в тому числі й сучасна харківська бандура, не рахуються транспонуючим інструментом.

П.Демуцький

ЛІРА ТА ЇЇ МОТИВИ

Хто бував на Україні, тому, напевно, приходилося застрічати лірників або чути про них. На розпутті, при дорозі, на площі, коло хреста, на базарі — серед натовпу несеться жалібний голос їх ліри, що плаче »об безсмертному часі, о тяжких людських гріах, об страшному суді, о преданії Ісуса Христа, як євреї взяли, на хрест розп'яли, смерті предали...». А то в хаті господаря забренить вона то хвалебним гимном святым угодникам Божим, то сумним жалем про сирітську недолю... А то вдарят струни жартіливу «Біду» або злощасну «Тещу».

Сам лірник майже завжди каліка — сліпець, прошак. Проходить він свою школу «музикальї» у такого ж сліпця, як сам. Гірка то наука сліпця у сліпця. За таку науку доводиться розлучуватися кілька років з усім своїм заробітком.

Тип лірника дуже живучий. Коли геройчні бандуристи й горді торбаністи вимирають, несучи з собою в могилу й секрет чудових своїх інструментів і їх цінні мелодії, лірник живе і буде жити. Сила його і живучість в тому глибокому ліризмові, котрий так до духу українському народові.

Ліра — музикальний інструмент струнно-клавішно-смичковий. В ньому звичайно три струни (часом, але це буває дуже рідко, буває і чотири струни). Закріплени вони з одного кінця наглухо, а з другого кінця — на кілках, і тим самим можна натягувати струни. Самі струни звичайно кишкові (в останньому часі вживають вже і дротяні), ідуть одна одній паралельно, але не в одній площині. Середня звється «мелодією»: вона веде тему — голос; натягнута вона поверх клавіятури, настроюється звичайно в «ЛЯ». Другі струни лежать нижче, з боків. Одна із них «тенор», настроюється в октаву (вниз) до мелодії, а друга «байорка» (часто скручена із кількох струн) в субдомінанту, цебто в «РЕ» (в басовому ключі). Струни лежать на рухомих кобилках, і їх легко відсунути від смичка. Смичок — дерев'яне, гладенько оточене коліщатко. Приставлене своєю периферією перпендикулярно до струн, воно крутиться за корбу і дає на струнах звук, мов непереривний смичок.

Процедура строєння ліри сама по собі цікава і складається із двох моментів: 1) настроювання струн: мелодії, тенора й байорка і 2) підстрій мелодії або клавіятури. Звичайно, перше строїться в «ЛЯ», струна мелодії, а дві обочні струни відсуваються, щоб не перешкоджали чистоті та ясності звуку. Коли «ЛЯ» настроєне до належної високості й чистоти, присовують поодинці тенора і байорка і настроюють їх. Часом треба ізолювати і «малодію», то її трохи піднімають і підкладають під неї півклавіш із клавіятури.

Підстрій мелодії або клавіятури потребує навику до характерної скаді, в котрій складаються лірницькі мотиви. Кожен клавіш лежить в гнізді так, що його можна придавити до струни, опадають вони через свою власну вагу. На верху кожного клавіша, в гніздах-дірках, вставлені півклавіші: оці то півклавіші можна повертати в горизонтальній площині або до кілкового, або до смичкового кінця струни. Притиснені до струни, вони скорочують струну і через те міняють висоту звука. Поставлені й затверджені в своїй позиції, ці півклавіші видобувають з мелодії видиму, становчо затверджену скаді, до аналізу котрої я й перейду.

К. РИХАУ.

Перший звук, видобутий на «мелодії», самий низький, буде «ЛЯ», як на скрипці; другий, від натиску першої клявіші, буде «СІ-бемоль», третій, як притиснути другу клявішу, буде «ДО-дієз»... Коротко: на «мелодії», коли добре впорядковані півклявіші, буде така скаля:

В цій скалі найбільшу вагу має п'ятий клявіш, бо його можна підстроїти «на весело», себто «фа-дієз», і «на жалоб»: «фа-бекар». Виходить начебто скаля «ремінор» і «ре-мажор», і весь багатий і різnobарвний лірницький репертуар вкладається в такі дві скалі:

1. На весело:

2. «На жалоб»:

Підмічений мною і перевірений у кількох лірників стрій цього нехитрого інструменту я й несу на осуд спеціялістів: може вонискористають з того, щоб указати лад того матеріалу, котрий щедро сипле ліра і «по-божественному», і «посвітському», зв'язок з ладами других народів, східних і південних... Може це дасть ключ зрозуміти ту гармонію, що народ додає своїм пісням, коли вони в його устах звучать так свіжо, так оригінально.

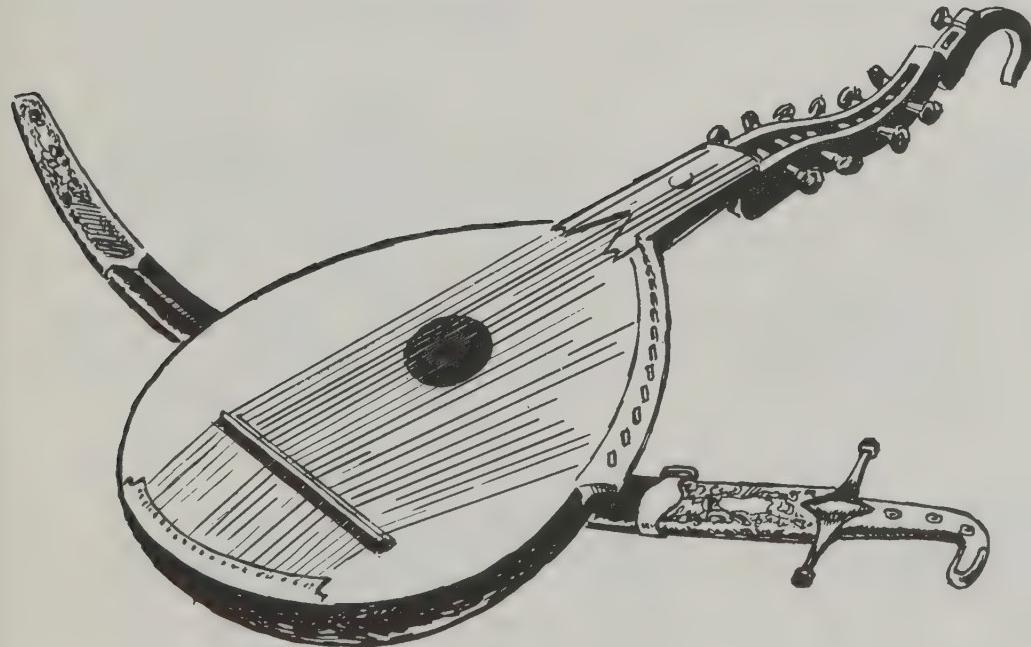
Ліра трапляється не тільки в Україні: її мають і італійці — «царі» смичкових інструментів; тільки волоська ліра трохи різиться фасоном, а принцип її той самий. Коробка з клявіятурою приладнана в волоській лірі там, де звичайно в гітарі гриф, а в українській лірі вона лежить вздовж всієї резонуючої скриньки. Ліра з технічного погляду — дуже примітивний інструмент. Резонуюча скринька збита з необчищених до ладу дощечок (вербових, соснових, дубових, які трапляються). В деяких місцях, на самих деках і стиках, попадаються щілинні скалки... Ліра бряжчить, дерчить, гнусить..., але гра під відкритим небом не згладжує. Щоб зробити її голос трохи м'якшим і щоб не перетиралися струни, на тих місцях, де тре смичок-колесо, на струну намотується вовна. Це буде ліпший лірник, як ліпше вовну намотає і видобуде кращий голос зного вередливого й непокірного інструменту... Лірник вміє цьому зарадити: там папірця підкладе, там соломкою заплішить, там слиною закріпить, і — ліра говорить.

Існують такі здібні сліпці, котрі на самому недотепному і вередливому інструменті виконують з великим артистизмом чудові мелодії свого репертуару. Переходять вони з села в село, з хати в хату, і там релігійний, моралізаторський, лірично-побутовий, хвалебний або жартівливий голос пісні лунає по хаті та б'є по серцю або жижках чулому селянинові. Цікаво те, що лірник не акомпанює своїм співам, а грає перед кожним пунктом пісніувесь той мотив, скрашуючи його неуловимими мелізмами — «перегрою», як лірники самі кажуть. Тієї перегри мені ніяк не вдалось записати, і в матеріялах, добутих за десяток літ, я записав тільки мотиви.

В лірницькому репертуарі переважно існує релігійно-моралізаторський елемент, котрий вдягається в музичні форми, близько нагадуючи церковні мотиви, але переважно оригінальні, прямо таки народні пісні.

Релігійні мотиви складаються то в хвалебні канти, то в задушевні псальми, то в епічні декламації, то в сумні історії... Страстям Христовим, Пресвятій Діві Марії, Святителеві Миколаєві, Страшному Судовій часові, смертному часові присвячено по кілька різnobарвних псальмів і кантів. Цікаво, що канти збудовані переважно «на весело», дуже близькі до церковної музики; а псальми — частіше «на жалоб» і звичайно переходят в народні пісні. Але опріч «божественного», лірник часом у веселому товаристві «під охотою» вдарить по струнах і танцювальний мотив: запас у кожного з них буває великий: козачки, дрібушечки, польки. Отакі веселі мелодії лірники виконують на лірі, дуже рідко підспівуючи. Здається, специфіка колесного — безконечного смичка не дає змоги вдарити на лірі акцент — стакатто, однаке лірники з великим хистом пророблюють і ці, і другі «штуки» смичково-струнної техніки, користуючись кистю правої руки для корби від смичка і пальцями лівої руки для клявіятури.

Ця стаття була вперше опублікована у 1903 році у книжці П.Демуцького «Ліра та її мотиви» (Київ, друкарня І.Чоколова), яка була дозволена для «Учительських бібліотек нижчих шкіл Південно-Західного Краю». Сьогодні ми передруковуємо повністю текст і подаємо кілька найцікавіших мелодій. (Мелодій у книжці було 52. Якщо хтось хотів би копію, просимо писати до Товариства Українських Бандуристів на адресу ту саму, що й журнал «Бандура» (Мова статті, крім правописної коректти, не змінена).

КОЗАЦЬКА ШАБЛЯ І БАНДУРА З МУЗЕЮ ІМ. ТАРНАВСЬКОГО У ЧЕРНІГОВІ

графіка Віктора Цимбала

52 ҃ида.

Лиринъкъ Рыдко въ с. Вагатыр.
Таращ. пов.

Allegro.

A.

1. Ой у я - ри глы _ бо _ кимъ сто - явъ те - ренъ вы - со - кый,
 2. А хто би - ды не зна - е, не хай ме - не спы - та - е;

а зъпидътъго те - ре - на выйшла би - да мо - ло - да...
 мо - я ха - та изъкра - ю, я всю би - ду за зна - ю, бо - я въби - ды но - чувавъ,
 то я би - ду решизнавъ, бо - я въби - ды о - бидавъ, то я би - ду развидавъ.

Б.

Живо.

Ой у я - ри глы _ бо _ кимъ сто - явъ те - ренъ вы - со - кый,

а зъпидътъго те - ре - на выйшла би - да мо - ло - да.

Ой у яри глыбокимъ
Стоявъ теренъ высокий,
А зъ пидъ того терена
Вышла бида молода.

А хто биды не знее,
Нехай мене спытае:
Моя хата изъ краю,
Я всю биду за знаю,
Бо я въ биды иочувавъ,
То я биду роспизнавъ;
Бо я въ биды обидаль,
То я биду розвидавъ:
Нема биди, якъ симъ лить,
Славна бида на весь свитъ;
Одъ Кракова до Кракова,
Всюду бида иднакова;
Одъ Кремянцю до Кремянця
Чортма биди нигде кинця;
Одъ Ружына до Ружына
Симъ паръ хлиба зморужыла.

Мала бида, невылычка,
Надыбала чоловичка...
„Дежъ ты, бидо, родылася,
Що за мене вчепылася?“

— „Я въ Одесси родылася,
А въ Кыви хрстылася,
Въ Василькови изросла,
Въ Хмільнику замижъ пишла,
Тебе й тутъ изнайшла“.

Сидай, бидо на козу,
Ще й дорогу покажу,
Ще й дорогу покажу,
Тебе къ чорту одвезу.

Була бида въ Богаку,
Тамъ высила на гаку;
Якъ зирвалась изъ гака,
Къ дидьку втикла зъ Богака.

А ишовъ Веремій,
Вымнявъ биду на раминъ;
А ишовъ Панасъ,
И той биду за лобъ трясъ.

А ишовъ Денысь,
То й той буду въ плечи тысь;
А ишовъ Мартынъ,
Той бидою—гепъ объ тынъ!

По—пидъ нашимъ ярымъ житомъ
Лежыть бида съ тыхымъ лыхомъ;
А въ Браславець продалась,
Та въ лысыци убралась.

А тамъ люде знайоми,
На лысыци лакоми;
И лысыци изнялы,
Прочуханки ій дали.

Ходыть бида за Дністровъ
За волами изъ весломъ:
Иде бида колясою,
То зъ кисилемъ, то зъ квашою;
Жинки биду обступылы,
Кисиль квашу роскупылы,
Кисиль квашу роскупылы,
Биди ребра облупылы.

А въ Кыивы—Гростянци
Дала старцямъ по яйце;
А мени дала два,
Бо я спиваю биди.

На зеленій гирда
Насла бида симъ лить вивци;
Пишла бида по заплату
Та усе въ крайню хату.

Пишла бида до Грыгора,
Одъ Грыгора выйшла гола.
Пишла бида до Дымяна,
Одъ Дымяна выйшла пьяна.
Пишла бида до Деныса,
Одъ Деныса выйшла лыса;

Пишла бида до Андруха,
Повтыналы биди вуха;
Пишла бида до Петра,
А тамъ ноги попекла;
Пишла бида до Хведора,
.

Пишла бида до попа,
Былы биду, якъ снопа;
Пишла бида до дяка,
Та й тамъ далы быяка;
Пишла бида до школы,
Былы биду доводи:
Былы биду у плечи,—
Не лизъ, бидо, до печи!
Былы биду у груди,—
Не лизъ, бидо, до грубы!
Былы биду по лапкахъ—
Не йды, бидо, по лавкахъ!

Пишла бида до мелныка,—

Далы биди вареныка;
Пишла бида до Луки,
Далы съто муки;
Пишла бида до Бусынь,—
Далы зъ дижкою сыръ;
Пишла бида до Гаврыла,
Та ще й своихъ наварыла.

Пишла бида до шевці,—
Далы биди раминця;
Сила соби на стилци,
Поморщла постильци,
Ваялась бида у бокы:
Далы биди волокы;
Иде бида, гудучи,
Далы биди онучи:
Сама зъ себе дывується,
Що хороше, обується!
Пишла бида въ будяки,
Погубыла ходакы.
Цыгане кони мивялы,

Свою биду пиваналы,
Былы биду файдамы:
Не йды, бидо, за намы!
Былы биду сыримъ прутомъ:
Не стій, -шельмо, въ баламутомъ!

Седыть бида пидъ мостомъ,
Идуть люде зъ хворостомъ;
Дай ся бида розиграла,
Всимъ колеса поломала.

Стоялы старци обозомъ,
Найшли биду пидъ возомъ;
Былы биду палыцямы:
Не йды, бидо, за старцямы,
Не крадь торбы зъ сухарцямы!
Отамъ бида погынула,
Отамъ бида померла,—
Покотыла зъ горы рогы,
Копытци задерла.

А ишовъ Яківъ,
Та й по биди плакавъ;
Ишовъ Герасымъ,
Той у голосъ голосывъ;
Ишла Ярина,
По биди „Отче нашъ“ говорыла;
Катырьна маты йшла,
То рубашку несла.

Несе чортъ Марту,
Марта водкы кварту...
Отамъ бида погынула,
Отамъ бида померла,
Покотыла съ горы рогы,
Копытци задерла.

А ий дочка була,
Кругомъ свита обійшла;
Кругомъ свита обійшла,
Та й опять до насъ прыйшла...
Чоргъ биду перебуде:
Идна згыне,
Десять буде!

№ 5. Христу на крести.

Псалтыма записана видъ лирника
Прохора Завертана (Бузивка, Таращ.
пов.).

5) Andante.

Oй на гори, на гори, на гори высо - кий,
тамъ стоять Спасытель, на крести прыбы - тый.

Ой на гори, на гори,
На гори высокий,
Тамъ стоять Спасытель
На крести прыбытый...

Ой, Боже нашъ, Пане!
Про що терпышь раны
Черезъ нашу (?) добру волю
Сточывь кровь зъ водою!

Ты, гришныку лютый,
Грихамы набутый,
Образывъ есть болезнену
Ажъ у боку рану.

Ты, гришныку, кайся:
Пиды—сповидайся,
Вдарся до покуты:
Можешь въ неби буты.

Ты, гришныку, кайся:
Пиды—сповидайся,
Перестань гришты:
Можешь въ свити жыты.

„Я сповиди не боуся,
О грихахъ не дбаю;

Въ роскошахъ проживаю,
Гришты не покаюсь“...
Може, человиче,
Покута стрыматы...
Ангель тебе видречеться,
Самъ будешь проклятый.
Ангелъ прорикае,
Въ бикъ його торкае,
Страшнымъ судомъ устрашае
Душу навождае.
Якъ навезутъ дровъ
Зъ темного лису,
Якъ наложать въ огонь вичный
На душу гришну,
Щей скажутъ налыты
Гирького трунку,
За роскоши всього свита
Завадауть фрасунку.
Охъ, Боже, Боже мій!
Страшна смерть на ложи:
Набралася душа грихивъ;
Що й збутысь не може!

В.Мішалов

ПРО БАНДУРУ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Частина третя

Відтоді, як я написав дві попередні статті на тему бандури в сучасній Україні, багато речей змінилося, а також багато чого можна ще додати. Тому пропоную наступну статтю як доповнення.

Останнім часом на Україні значно покращалось постачання бандур. Сьогодні можна досить легко купити не лише просту чернігівську бандуру, але й бандуру з перемикачами, концертову. Раніше ці інструменти можна було дістати тільки по замовленню. Варто також сказати, що від 1955 року чернігівська фабрика бандур випустила уже 40,000 інструментів.

На жаль, справи на Львівській музичній фабриці не покращали, оскільки Герасименко (автор «Львів'янки») має труднощі з уведенням цієї бандури у виробництво. Це, насамперед, пов'язано з тим, що досить важко знайти або витренувати майстрів. Нерідко після того, як робітник стає професійним майстром, він переходить на краще оплачувану роботу. Тому той факт, що «львів'янки» стали уже непоганої якості, і навіть Київська капеля замовила цілий набір, багато не змінив: на теперішній час виробництво бандур на Львівській фабриці припинилось зовсім. Зате, ця фабрика почала виробляти дитячі бандури, які навіть легші й кращі від чернігівських дитячих бандур.

Перестали виробляти бандури і в Мельнице-Подільській фабриці, в основному через кошти: хоч виробляли тут бандури вручну і коштували вони вдвічі більше, якості вони не кращої, ніж чернігівські.

Щодо навчання бандури, то можна з приємністю сказати, що відновився знову відділ бандури у харківській консерваторії. Це вже четвертий вищий навчальний заклад, у якому викладають бандуру. Проте справи із аспірантурою по бандурі не покращалися: бажаючих поступити багато, а на аспірантуру приймають лише одного студента на п'ять років. Варто згадати, що самий курс аспірантури дуже вимогливий і важкий, через що його дуже важко закінчити. Саме тепер на аспірантурі у Києві вчиться Людмила Коханська-Федорова.

Із бандуристів, про яких я згадував раніше, хочу згадати Володимира Кушпету, який у минулому грав у дуеті із Костянтином Новицьким. Володимир «переграв» собі руку і більше не може виступати. Останнім часом він почав цікавитись «старосвітською» бандурою О.Вересая. Новицький знайшов собі іншого партнера і навіть записав платівку інструментальних композицій. Платівка, правда, ще не вийшла у продаж, через те, що «художня комісія» забракувала одну сторону платівки. Новицький збирається переробити репертуар цієї платівки і замість старого, ужити класичні твори українських композиторів — Бортнянського та інших.

Проф. Сергій Баштан на відкритій лекції під час республіканського семінара бандуристів у лютому м-ці 1985 р.

На Україні почав відновлюватись інтерес до харківської бандури. Уже розійшлося кілька бандур, зроблених за зразком бандур братів Гончаренків. На жаль, бракує музичної літератури, а те, що було надруковане в тридцятих роках,— недоступне. Проте, молоде покоління бандуристів не піддається і розроблює власну техніку й методику.

Поширюється зацікавлення і думами, і все більше виконавців включають їх у свій репертуар. Проте, більшість виконавців — це жінки, і попередницею у виконанні дум тепер є Галина Менкуш. Вона близькуче виконує думи і навіть береться за билинний епос.

Також можна згадати, що кляса бандури набуває престижу в консерваторії. Це пов'язано з кількома причинами: головний викладач бандури Сергій Баштан дістав звання професора і навіть став «парторгом» консерваторії, що є дуже важливою позицією. Тому збільшилось і число замовлень на бандури від композиторів, збільшились і тиражі друкованих нот. Якщо колись друкували по 100 чи 300 примірників, то тепер по 5, 7-15 тисяч. Так, цього року вийшов чи не найдосконаліший з теоретичного боку підручник гри на бандурі Омельченка і Баштана, хоч на еміграційні умови він не дуже надається. Зростає авторитет бандуристів і поза

Заслужений артист УРСР Геннадій Нещотний, лютий м-ць
1985 р.

консерваторією: соліст-бандурист хору ім. Вірьовки Ю.Незовибатько недавно дістав звання «заслуженого артиста», а бандурист капелі бандуристів Г.Нещотний сподівається дістати звання «народного артиста». Це буде вперше в історії бандури (крім Кучугури-Кучеренка).

Покращується становище і в самій Капелі. Збільшуються вимоги до членів-співаків: якщо раніше це були люди, які не збиралися затримуватися в Капелі й тому не вчилися на бандурі, то тепер кожен співак повинен навчитися грати.

Все менше вживається баянів для підсилення звуку, натомість вводяться кобзи і концертові цимбали. Збільшилось і видання платівок Капелі: тепер появляється по платівці майже кожного року. Нарешті, варто згадати і нового заступника диригента М.Верету, який розписав для Капелі кілька дуже вдалих обробок, а також працює над монументальними творами у стилі Хоткевича.

Відрядно згадати, що вже кожного року відбуваються республіканські семінарі для бандуристів. Один з таких семінарів вудбувся у лютому 1985 р. в Києві. Присутніми були бандуристи з цілої України: з Донбасу, Кубані, Харкова, Сум, Чернігова, Луцька, Івано-Франківська, Ужгороду, Рівного, Чернівців, Одеси, Запоріжжя. Тут я вперше довідався, що існують аж три капелі у Ялті, і що на Кубані ще живуть і грають учні Ємця. Довідався також, що багато бандуристів знають про досягнення на еміграції: про Капелю ім. Шевченка, про Сумівський ансамбль під керівництвом Потапенка, про «Гомін Степів» з Нью-Йорку.

Не обходитьсѧ, звичайно, і без недоліків. Так, багато труднощів існує із переведенням у життя недавньої реформи у викладанні бандури, особливо у введенні нової техніки і постановки руки. Дуже повільно покращується справа із тиражем друкування нот для бандури.

Київське братство кобзарів. Учні панотця Георгія Кириловича Ткаченка, лютий м-ць 1985 р., Київ.
Посередині сидить о.Г.Ткаченко, в другому ряді Віктор
Мішалов і Володимир Кушпет

Проте, в загальному можна сказати, що бандура почала розвиватися незнаними досі темпами, і якщо нішо не зупинить цього розвитку, бандура у недалекому майбутньому повинна вийти на світову арену.

Вересень 1985 р.,
Сідней, Австралія

НАД СВІЖОЮ МОГИЛОЮ св.п. В.ЮРКЕВИЧА

Проща́льне слово М.Л.Чорного, адміністратора ШКМ в Нью-Йорку

Володимир Васьків

С П О М И Н И

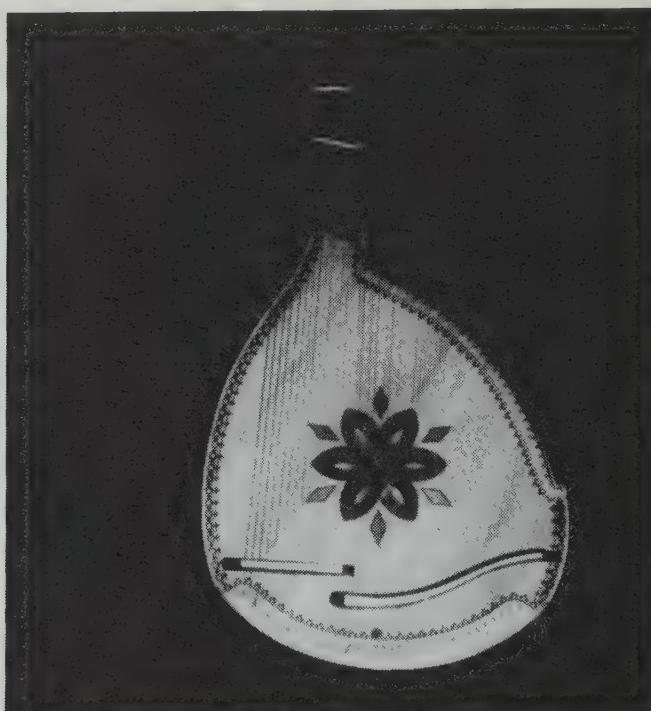
Мої початки з бандурою треба шукати чотирнадцять років тому, коли відомий бандурист, мій приятель сл.п. Володимир Юркевич, майже насильно впхав мені в руки бандуру. Незабаром після того, по важкій праці, довкола нього згуртувалися кілька хлопців: Тіленький, Кицак, Крицак, Гнатишин, Гринюк, Івашко та я. Здається, було ще кілька, але їхніх імен сьогодні уже не пригадую. Всі були зацікавлені бандурою.

Покійний Володимир Юркевич постійно підганяв та заохочував нас, тому за короткий час зміг організувати невелику групу бандуристів та співаків і дати перший концерт в Ньюарку. Після цього, з допомогою маєстра Осипа Головацького з Кліфтону, була організована Капеля Бандуристів при станиці 1-ої УД УНА в Ньюарку. На початках вона складалася з одинадцяти співаків та дев'яти майбутніх бандуристів, але вже пізніше вона нараховувала вже понад п'ятдесят членів, в тому числі до двадцяти бандуристів.

Найвищим досягненням Капелі був перший виступ на третьому Українському Фестивалі у Гарден-Стейт Арт-Сентер у 1976 році, на якому нас слухали понад 8,000 слухачів, та видання платівки «З Піснею на устах». Для мене видання платівки було особливою подією. Написана мною пісня «Крізь села, дорогами» (в обробці О.Головацького) вийшла на цій платівці вперше у світ.

Окрім Капелі, ми часто виступали й квартетом під керівництвом Володимира Юркевича, у складі його самого, П.Шкварка, М.Гнатишина та мене. Трохи пізніше до нас долучились В.Мазяр та П.Семенюк.

У Капелі я брав участь аж до її розв'язання у 1979 році. У 1975 році у мене почали вчитися брати Петро і Юрко та їхня сестра Стефанія Лучкани, віком від

Бандура роботи Володимира Васькова

PHOTO OSYR P. STAROSTIAC

Менший Ансамбль «Бурлаків». Зліва направо сидять: Р.Левицький, С.Ковальчук, В.Васьків, П.Шкварко. Стоять: І.Сась, О.Возьний, І.Баланчук, Д.Васьків, С.Матвійків

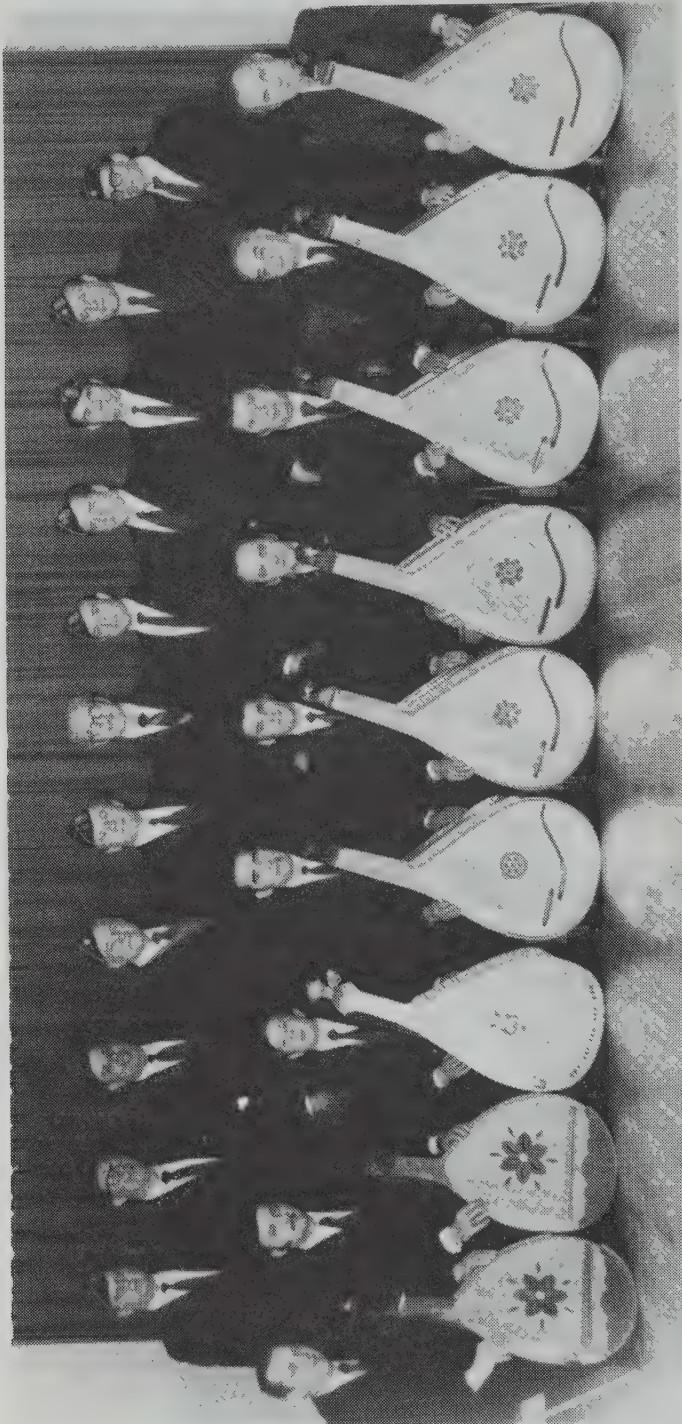
десяти до тринадцяти років. Хоч по-українському вони не розуміли, і працювати з ними було досить важко, за три роки ми змогли видати свою платівку «Орли» з допомогою їхнього батька та Осередку СУМ-А в Пассейку.

Десь в той час я познайомився з маєстром С.Ковальчуком, що тоді керував ансамблем бандуристів «Бурлаки», в якому я, Р.Левицький та П.Шкварко почали брати участь у їхніх концертах. Так ми виступили на українській телепрограмі Р.Мариновича, а також у часто влаштовуваних Мариновичем концертах-забавах. Моя пісня «Крізь села дорогами» сподобалась маєстрові Ковальчукові настільки, що він обробив її на свій смак і включив на платівку, яку «Бурлаки» видали у 1978 році.

З часом підростили і мої учні, «Орлята», і на прохання їхнього батька ми почали виступати разом. Після того, як до нас долучилася ще одна моя учениця, Орися Химера, ми дали понад сімдесят виступів по різних громадах та фестивалях. У нашему репертуарі вже було понад шістдесят пісень та близько десяти колядок. Двічі ми виступали на денній програмі в Гарден-Стейт Арт-Сenter фестивалі. Часами з нами виступали й інші бандуристи: Р.Левицький, П.Шкварко, М.Гнатишин, С.Ковальчук. пізніше всі ми прилучилися до «Бурлак», і під керівництвом маєстра Ковальчука виступали на багатьох концертах, навіть на місцевій телепрограмі у Вілмінгтоні, штат Делавер. В ансамблі панувала дружня атмосфера та загальна любов до бандури, і не зважаючи на те, що до Вілмінгтону було 110 миль в кожну сторону, ми всі, не вагаючись, іздили, деколи навіть по двічі на тиждень.

У 1982 році заходами П.Марчівського та С.Лобура в Пассейку постав ансамбль бандуристів. Я долучив до зібраних вже співаків своїх «Орлят», і так був створений Ансамбль Бандуристів «Гайдамаки» під патронатом відділу СУМ-А у Пассейку. Цей ансамбль згодом нараховував близько 28-ми осіб, з них дев'ять бандур; у репертуарі було коло тридцяти пісень, а разом ми дали понад тридцять виступів.

Сьогодні склад «Орлят» змінився: декотрі побрались, декотрі збираються побратись, іхні місця займають «старші круки», такі, як я. Все ж таки ансамбль грає та співає — для добра наших громад та на славу нашій Батьківщині.

Сидять бандуристи: В.Юркевич, Крицак, Стоцько, М.Гнатишин, В.Васьків, В.Мазяр,

П.Семенок, І.Ярош, І.Івашко

Стоять хористи: В.Матіаш, Р.Рейнарович, М.Семанишин, Я.Шелестун, В.Білозір,

О.Головацький, І.Буняк, П.Кузів, невідомий, С.Магмет, В.Гладич

БАНДУРА АДАМЦЕВИЧА

У січні цього року сповнилось 80 літ від дня народження відомого українського кобзаря Євгена Олександровича Адамцевича (1904-1972). Він неодноразово бував у Крем'янці, на Волині, виступав на кобзарських вечорах. У краєзнавчому музеї зберігається близько двох десятків його речей, серед них рідкісний музичний інструмент бандура. Спеціалісти вважають, що в цьому інструменті переплелись елементи і кобзи, і бандури.

Кобза (з тюркської мови — музичний струнний інструмент) відома ще з часів Київської Русі. Найпопулярнішою була кобза, що мала шість довгих струн, які йшли вздовж ручки і натягувались кілочками на головці грифа, і шість коротких, які називалися приструнками і кріпилися на правій стороні деки.

Бандура на Україні відома з ХУ століття. У ХVІІІ столітті вона витиснула кобзу, хоча до певної міри і нагадувала свою попередницю, але мала значно більшу кількість струн (п'ять басів і 18 приструнків). Сучасна бандура має аж 56 струн. Дослідники вважають, що цю конструкцію винайшли українські народні майстри, взявши за основу принцип звукоряду давніх гуслів з поступовим укорочуванням струн.

Чим же цінна бандура, яка зберігається у Крем'янецькому музеї?

Перш за все — це рідкісний інструмент, який має елементи і кобзи, і бандури. Вздовж грифа йдуть 13 басових струн-бутнів, три з яких контрабасові й винесені за гриф вліво. Праворуч над декою 25 коротких струн-пристронків. Цікаво, що в цій бандурі частина приструнків йде над струнами-бунтами під кутом, а не паралельно до них. Це дає змогу зручніше грати на інструменті, є певна економія рухів руки при під час гри.

Важливе те, що ця бандура належала Євгеніві Адамцевичу. Відомий дослідник української народної творчості О.Правдюк, який добре зновував кобзаря, підкреслює, що Є.Адамцевич сам реконструював інструмент. Він збільшив кількість басів, познімав зайві приструнки. Це полегшувало виконання басовими звуками. Бандура Є.Адамцевича має 13 басів і 25 приструнків. Отже, бандура, що зберігається в музеї, не тільки власність кобзаря, а й була реконструйована самим Адамцевичем. Він реконструював інструмент, будучи незрячим, бо осліп у двохрічному віці від віспи.

Як же потрапила бандура Адамцевича у музей? ЇЇ придбав у післявоєнні роки, коли Є.Адамцевич неодноразово приїжджав до Крем'янця на кобзарські вечори М.А.Матерський — цінитель української народної пісні й думи, який тривалий час вів у Кременці народні хори, капелю бандуристів, викладав співи і музику в школах. З часом бандура була пошкоджена і майже призабута. Якось ми розговорилися з ним про Адамцевича, і Микола Антонович люб'язно передав бандуру музеєві. І ось нещодавно вона народилася вдруге, завдячуточі майстерності викладача музичної школи А.І.Бродіна. Тривалий час Анатолій Іванович займався реставрацією інструмента: поправив деку, переклеїв корпус, поправив кілки, встановив усі струни. Бандура повністю реставрована, настроєна і може бути використана в концерти.

У крем'янчан ще живі спогади про концерти Є.Адамцевича. Його вабила сюди і дружня авдиторія слухачів. У Великих Бережцях живе донька кобзаря. Постійним супутником у його мандрях була дружина Лідія Дмитрівна.

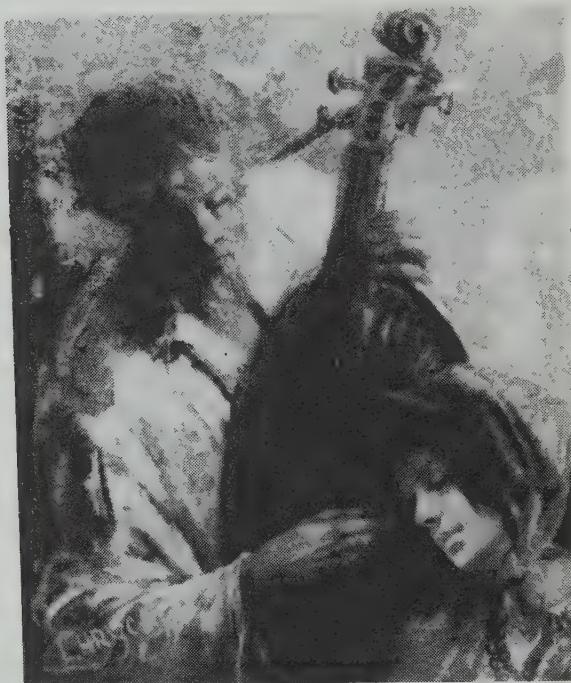
— Він мав чудовий баритон,— згадує М.А.Матерський. — Особливо вправно грав на бандурі. В його репертуарі були давні українські історичні пісні та думи («Байда», «Євшан-зілля», «Морозенко»). Він мав феноменальну пам'ять. Адже зберіг і доніс до наших днів «Запорізький марш» — унікальний твір української музичної культури, пов'язаний з козаччиною.

Після смерті кобзаря працівники краєзнавчого музею звернулись до його дружини Лідії Дмитрівни, щоб вона передала ряд речей Адамцевича музеєві. У 1976 році були придбані кожух, пояс, сорочка, інші особисті речі кобзаря, а також близько 20 книг

відомих поетів, письменників, учених з дарчими написами. Адамцевичеві і ряд статей про творчий доробок, концертово-виконавську майстерність Євгена Олександровича.

Особисті речі Адамцевича, бандура його ж реконструкції, книги, представлені для огляду в музеї, викликають значний інтерес у відвідувачів. Матеріали, пов'язані з Євгеном Адамцевичем, дбайливо оберігаються і є цінною пам'яткою нашої культури. Вони свідчать про глибоку шану до відомого кобзаря, чудового виконавця українських народніх перлин.

Г.Чернихівський,
Крем'янець на Волині

СЛІПИЙ КОБЗАР З ДІВЧИНОЮ-ПРОВІДНИЦЕЮ

Олія на полотні. Мал. Леонід Грицай — Чікаго, Ілл.

із збірки В.Луціва

Victor Mishalow

An introduction to the Kharkiv Style

- Part Three -

In this third article of a series we shall discuss the right hand and its place as the accompaniment. As we all know the left hand which provides the accompaniment in the Kiev-Chernihiv styles only allows a primitive function to be played. This rhythmic and harmonic function cannot be varied much. It also has other faults such as the fact that quick movements are not possible to perform and the fact that this accompaniment is restricted to one area, leaving the central section totally bare. The Kharkiv method overcomes these problems by allowing a richer harmonic accompaniment which can be varied considerably. Another fact to consider is that the right hand is more agile and thus able to cope better with quick accompaniment passages.

When one considers the Kharkiv instrument as an accompanying instrument it has many positive aspects. (1) The focus of the voice and instrument are in the same position. (2) When the instrument is accompanying song, doubling of the melody is not so important as the harmonic function of the accompaniment. It is natural that the better hand play the more difficult and interesting part. The positioning of the instrument allows better communication with the audience.

Let us review some of the many patterns which are possible in the accompaniment

Ex 1.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13.

Try exercise 1. The fingers should be stiff. In the bass region, play slightly lower down the string toward the bridge. This gives a duller sound which helps to dampen the sounds quicker. Try the other exercises using the following figures by playing them 4 times before going up to the preceding note, and back down again.

Because of the fact that we rarely change the harmonic function in steps, but usually in jumps of large intervals, let us repeat all the previous exercises making the root of the chord change following the cycle of 5ths i.e. ex 18 (a)

In the above examples the chords have been in a stiff position, that is the spacing between thumb and other fingers has been constant. This does not have to be so. The thumb can have considerable movement, as in exercise 19 and 20.

In the above examples the thumb moves about following the basic notes of the chord. It can also play passing notes.

We have looked at the simple times $\frac{2}{4}$ and $\frac{4}{4}$. What about other metres. Let's look at some patterns $\frac{3}{4}$.

Exercises 21 - 34

Time signature such as $\frac{6}{8}$ and $\frac{9}{8}$ are common, but what about the Ukrainian folk songs which have compound metres? Most amateur musicians shrug this away and say it is too difficult. These are usually a number of simpler rhythms jointed to each other.

Exercise 35, 36, 37

Arpeggios are simple to do in the right hand and provide a very bandura-type accompaniment. Of course, because they are being played in the bass they must have a wider spacing so that they may be heard clearly by the listener. Practice these. (Ex 38 & 39)

Exercise 38 - 40

Let us now discuss the role of the tenor clef in bandura music. Music written for the Kharkiv bandura requires the knowledge of three clefs: the treble (G clef) the Tenor (movable C clef) and the bass (F clef). Those that play the piano and the Kiev bandura know the first and the third well and most will think that the tenor is redundant. The tenor clef is needed by the educated bandurist. The Kharkiv bandura is capable of wide spaced chords and because of the character of the instrument,

41

42.

these chords move about the instrument; at one moment being in the bass, the other in the treble, while at other times being in both. When the case is the former, where the parts of the right hand are both in treble and in bass clef for long times, it is confusing to use leger lines for the full length. Some may say that two staves can be used this would mean that we would be using three staves when really two are sufficient. e.g. Exercises 41 - 42

43

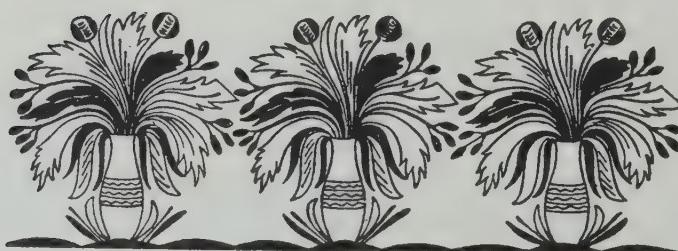
44.

Using the same chords with the tenor and bass clefs on one stave. (Ex. 43 & 44)

When such passages appear and the transposition on to leger lines is not wanted, the need for the use of the tenor clef becomes obvious.

The next article in the series will deal with the left hand in the (Π) position. The author of this set of articles is very interested in the problems which you may be having and any suggestions as to bettering the articles. Please make an effort to write a few lines if you are attempting this course. We would appreciate the feedback.

ДОРОГІ БАНДРУСТИ! Нехай журнал „БАНДУРА” буде Вашим найкращим подарунком для Ваших друзів і знайомих з нагоди: іменин, дня народження, різдвяних чи великовідніх свят.

KOBZARI OF THE POLISH COURTS

Victor Mishalow

Although music flourished relatively early among the middle class of Poland, enlivening festivities as early as the first half of the 14th century, court music did not appear in Poland until the 14th century. There are, however, mentions of troubadours singing songs of chivalry (which are often referred to as "knights songs") as early as the 11th century. However, none of these songs are known to have survived. It is possible that they may have had some relation to the epic Byliny or Dumy, however, the lack of texts means that it is impossible to study this relationship.

It is known that Ukrainian music played a great role in the development of the early Polish musical culture. The Polish historian Adolf Chybinski¹ writes about this in detail, and more information can also be found in the monumental work "A dictionary of the Musicians of Poland"² which gives details of the musicians in the kings' employment from 1139 onwards.

The first mentions of the epic genre called dumy can also be found in Polish sources in the writings of S. Sarnicki in 1587.³ He mentions the fact that dumy were Ukrainian. N.M. Vozniak found in a manuscript from the Middle Ages the text to a variant of the Duma about the Kozak Holota which has been dated to 1693. This manuscript belonged to the nobleman Kondracki.⁴

B. Patrocki (1543-1614) mentions the beautiful Ukrainian songs and virtuostic playing of the cossacks on the kobza⁵ and the writer Mikolaj Rej also mentions Ukrainian dumy sung by Ukrainian kobzari.⁶

The research of ancient archives by Polish scholars has revealed a large number of Ukrainian musicians, usually bandurists, kobzari and lutanists. In the 15th-17th century there served the following musicians:

Bandurists: Taraszko Rafal (c. 1441)
Czurylo (c. 1502)
Voitashek (c. 1580)
Nechai (1683-94)
Woloszyn (1694)
Weselowsky (c. 1694)

Lutanists: Stechko, Podolian, Lukian, Andreiko, Sytych, and a singer Andry who performed Dumy.⁷

The earliest mentions of a Ukrainian bandurist can be found in Adolf Chybinski's "A dictionary of Musicians in Ancient Poland"⁸ which mentions: "Taraszko, Rafal; bandurysta krolewski w Krakowie w.r. 1441 . . ." (Court bandurist in Crakow in 1441).

Further information as to the existence of bandurists in the Polish court of the time is corroborated by another Polish book: "The Music of the Polish Renaissance" by Zofia Lissa and Josef Chominsky.⁹ The authors state that during the reign of Sigismund the Elder (the first half of the 16th century) among the instrumental soloists at the court there was "even one Ukrainian bandurist, also the king's companion at chess."

King Sigismund August (1548-1572) also had a close companion - the bandurist Czurylo¹⁰ who could have previously been mentioned in 1500 and 1502 as Czurylo-bandurysta, pochodzenia Ruskiego.¹¹

We know that during the times of Sigismund III (1566-1632), Prince Samiylo Koretsky played a kobza. We also know that he was taken into captivity by the Turks, where he played for his comrades in Constantinople.¹² Siarczynski states the "Sigismund III loved music, and of the more stately gentry there was not one who did not have a court capella. Amongst the gentry, the most popular music was the kozachok on the bandura, and the wegrzynek on the lute."¹³

Another bandurist who was previously thought to be the first to be mentioned in Polish chronicles by O.S. Famintsyn¹⁴ is that of the bandurist Voitashek also known as Dovhohrai in 1580, who played in the court of Krystofor Zborovsky and is mentioned in the chronicles as if he were a normal member of the court, and nothing exotic.¹⁵ He is also known to have served in the court of Stepan Batoriy in 1583.¹⁶ Voitashek could also be the famous bandurist Voitashko (Albert) Dluhorai¹⁷ (or Voitashek Adalber Dovhohrai or Dlugorai) who was also a celebrated virtuoso lutanist and who served not only in Polish courts but also in the courts of Germany.

Dluhorai left an important and valuable monument in the history of lute music - The Leipzig lute tablature of 1619¹⁸ which includes a number of his own compositions and many transcriptions of works by European composers. His works were so popular that they were also included in the album of J. Besard - Thesaurus harmonious which was published in Kolonia in 1603.¹⁹

Apart from Dlugorai, in the courts of the Polish nobles of the 17th century there served the Ukrainian musicians Boyarskiy - who played both the lute and regal, and Shumsky from Lviv who played both the lute and the kobza.²⁰

The bandurist Weselowsky in 1684 worked in the capella of Jan Kazymyr (1674-1694) as a singer and bandurist. In 1693-94) he is known to have performed for the Polish King a cossack epic duma known as "Varna", and received a handsome reward for doing so in 1694.²¹

Many songs and dances of Ukrainian origin have left their mark on Polish music after becoming popular there, such as the duma with its augmented 2nd and raised 4th degree. Such influences are prominent in the instrumental works of the 16th and 17th centuries in dance forms such as the Hayduk and the Kozachok. Ukrainian music transversed through Poland to Western Europe where a number of Kozachoks and Kozaks were published in Italy and France.²² Recently more study has been made due mainly to the greater availability of ancient manuscripts and lute tablatures.

A Kozaczek has been found in an Italian tablature dating to 1621²³ which also has an additional title - Balletto Rutteno. A 1700 tablature for Mandora has a "Kozak and a "Chorea kozacky". A great number of other Ukrainian dances have also been found being in various tablature forms and carrying titles of being Polish, Cossack, "rutenisch" or having their origins designated as "Ruthenus", Ruthenus-Polonus", "Samatico-Polonus" etc.²⁴

With time more and more tablature will be unearthed and studied, and more shall be made into facsimile editions and transcribed, which will allow the bandurist to retrieve a large amount of forgotten repertoire, and find out more about this forgotten area of bandura history.

FOOTNOTES

- ¹ A. Chybinski Ziemia czerwienska w polskiej kulturze muzycznej XVI xw. Lwow 1936.
A. Chybinski Slownyk muzykow dawnej Polski. Polskie Wydawnictwo Muzyczne. Krakow 1949
- ² S. Sarnicki Slownyk muzykow Polskich. PWM Krakow 1964.
- ³ S. Sarnicki Annales sive de origine et gesti Polonorum et Lituanorum libri. VIII & III bipsiae *1587 p.387.
- ⁴ Г. Хоткевич. Музичні інструменти українського народу. ДВУ, Харків 1930.
- ⁵ B. Paprocki Herby rycerstwa Polskiego. Krakow 1905.
- ⁶ A. Bruckner Mikolaj Rej. Krakow 1905.
- ⁷ Slownyk Muzykow Polskich.
- ⁸ Chybinski 1949
- ⁹ Zofia Lissa, Josef Chominsky Muzyka Polskiego Odrodzenia Panstwowy Instytut Wydawniczy, Polska Akademia Nauk Warszawa 1954
- ¹⁰ A. Polinski Dzieje muzyki polskiej w zarysie Lwow 1907 p.48.
- ¹¹ Slownyk Muzykow Polskich.
- ¹² О.С Фаминишин. Домра и сродне ей музикальные инструменты. СПб, 1891, ст. 97.
- ¹³ Siarczynski Obraz wieku panowanie Zygystmunta III, 1828, 365.
- ¹⁴ О.С.Фаминицин, там same.
- ¹⁵ Г. Хоткевич, там same.

РЕПРЕЗЕНТАНТКА ЖУРНАЛУ «БАНДУРА»

EVA STUDIO

Кралі балю преси: (зліва) перша князівна — Христина Стеранка, краля — Галина Кохно і друга князівна — Христина Катречко

ГАЛЯ КОХНО

25 років, студентка астрономії і астрофізики на Університеті Мериленду, член Українського Товариства Бандуристів, голова організації українців при університеті, член танцювального ансамблю «Лиман» та групи українських професіоналістів у Вашингтоні. Співає в церковному хорі, бере участь у концертах. Вивчала українську мову в школі українознавства та в університеті. Має велике зацікавлення в українській музиці, особливо в бандурі, народніх піснях та в українській історії. Займається журналістикою — українською і англійською. Дописує до ряду журналів. Виголошує доповіді. В Німеччині з'явилася її праця з ділянки історії України п.н. «Українська боротьба за незалежність».

В суботу 2 листопада ц.р. відбувся 13 з черги баль преси, на якому вибрано репрезентантку журналу «Бандура» ГАЛИНУ КОХНО кралею на 1986 рік.

Нам приємно відмітити, що ескортом кралі Галини Кохно був талановитий бандурист, студент музики Марко Івасиків з Нью-Йорку.

При цій нагоді ми щиро вітаємо також бандуристку Христину Катречко, яка репрезентувала відомий журнал «Форум» і була вибрана другою князівною.

Проф. П.Гой

СЛОВО ГОЛОВИ ФУНДАЦІЇ УВУ ПІД ЧАС КОНЦЕРТУ БАНДУРИСТІВ У МЮНХЕНІ

Дорогий наш Ректоре! Всечесніші отці й сестри! Колеги професори! Дорогі учасники студійної програми «Стежками батьків по Європі»! Студенти, зокрема дорогі учасники курсу «Українська народня пісня і бандура», українська громада великого Мюнхену!

Мені надзвичайно приємно в імені Фундації УВУ привітати Вас і широко подякувати всім за дотогочасні спільні зусилля, опіку і допомогу.

Зовсім не випадково, що перший академічний курс про «Українські народні пісні й бандуру» — знайшов свій притулок в програмі та в приміщеннях УВУ — цієї всенаціональної української Альма Матер, що понад 65 років служить вірно українській науці та українській спільноті поза межами Батьківщини.

Зродився УВУ зусиллями українських професорів, колишніх старшин і бійців українських армій при допомозі й для молодих українських людей. Людей майже того самого віку, що сьогодні виступають перед Вами,— маніфестуючи свою любов і шану світлій традиції наших предків, нашій рідній українській духовості й культурі.

Створено УВУ в січні 1921 року, тобто тоді, коли «встоятись не було сили». Вороги поневолили українські землі, виникла потреба змінити форму боротьби, як співається в нашій народній пісні, «змінити кріси і гармати на книжки». Цієї зміни притримується УВУ досьогодні, і ситуація на Батьківщині не змінилася. Навпаки, йде плянова і посиленна боротьба для знищення самої субстанції нації на Батьківщині та постійний ідеологічний наступ на українську діаспору.

Саме тому, щоб допомогти ростити і розвивати цю нову форму нашої самооборони й боротьби, створено в 1975 році Фундацію УВУ в Америці. З нагоди свого ювілею десятиліття Фундація УВУ дала цього року 145 стипендій для українських студентів на студії різних галузей нашої науки, літератури і мистецтва.

Однією із форм праці фундації, крім стипендій і фінансової допомоги, є в основному рошення молодої української зміни на базі глибинного вивчення і пізнання нашого минулого і сучасного, нашого буття у всіх його багатогранностях. Це також розшук наших національних перлин, забутих здобутків чи втрат наших предків, розсіяних по всіх закутинах Західньої Європи. Все це і є студійна програма «Стежками батьків по Європі».

Саме мандруючи щорічно «Стежками батьків», ми бачимо їх велич, їх шукання допомоги рідному народові, їх здобутки, страждання і часто смуток, слізоз і кров — на цій довгій тернистій дорозі. Дуже велично і стисло схарактеризував ціль «Стежок» і унапрямив їх св.п. Патріярх Йосиф у своєму слові до молодих мандрівників в 1981 році:

«Дорогі Студенти! Гарне ви вибрали гасло. Ходіть по тих стежках з призадумою. Належите до великого народу, якого сліди найдете по цілім світі — сліди, повні шляхетних і славних вчинків українського імені, яким наша Батьківщина славиться серед народів.

Де б ви в світі не знайшлися, з усіх усюд ведуть стежки і дороги до Європи — колиски так званої західної цивілізації... Ви рушили в дорогу, щоб щось пізнати,

щоб щось навчитися, а головне — шукати за слідами наших предків, які в різний час, з різними цілями по Європі подорожували, в ній шукали піддергки для своїх змагань за свою правду і волю.

Ви не тільки громадяни Америки, де ви народились, але ви по крові українські діти, діти українського народу. Коли ви в Європі ходите стежками, якими ходили ваші батьки з великим горем в серці в часі Другої світової війни, то на тих стежках є їхні сльози, терпіння і туга за покинутою батьківчиною.

Вчіться одного на тих стежках ваших батьків: любови до рідного народу і його минулого та пильно спостерігайте, що по всіх тих слідах Ви побачите в своїх батьків любов до Бога, до своєї Церкви і до своєї рідної землі. Наслідуйте їх у тому».

Тому при Фундації УВУ в часі студійних поїздок творяться студентські комітети для спеціальних завдань.

В 1982 році організований Український Студентський Комітет у Дахав, що його завданням, демонстраціями, збіркою документів, переговорами, дипломатією і зв'язками було встановити в 1984 р. пропам'ятну плиту, присвячену нашим політв'язням у кацеті Дахав. Створено при УВУ в Мюнхені навчальну програму для найновіших біженців. Створено Студентський Комітет в Монте Кассіно (Італія), що також розвиває свою працю.

В нашій студійній програмі ми пов'язали студії в УВУ з мандрівкою «Стежками батьків по Європі», тобто поєднали приємність із унаглядненням нашої історії, наших культурних осягів, наших втрат — тобто з шуканням слідів славних предків. Це у наслідку не тільки те, що активізує молоде покоління, але і приносить загально національний вклад у скарбницю нашої історії.

На останньому Конгресі СКВУ в Торонто під проводом незабутнього Григорія Китастого виступило біля півтори сотні молодих бандуристів, які походили з усіх кінців Америки і Канади. Це новітні воїни Молодої України в боротьбі за культурну самобутність нації. Це був своєрідний початок нової доби, подібної колись до доби Кошиця чи Авраменка із позитивними наслідками в наступних поколіннях. Управа Фундації відчула цю велич, часовість і ваготу, тому і прийшла негайно з організаційною і фінансовою допомогою тільки для того, щоб закріпити і поширити цю настанову, цю любов і служіння нації через пісню і гру на бандурі нашою Молодою Україною поза Батьківчиною.

Влітку 1984 року було зорганізовано і фінансовано перший курс гри на бандурі при УВУ у Мюнхені для української молоді в діяспорі. Завершення цього курсу принесло загальне вдоволення і успіх, зокрема мистецькими виступами на площі біля ратуші Мюнхену та в німецькій телевізії.

Влітку 1985 року зорганізовано перший академічний курс при УВУ виключно для української молоді з європейських країн. Участь взяло 19 осіб. Майже всі європейські країни були заступлені.

Мої молоді друзі, вітаю вас із вашим першим публічним виступом на закінчення курсу. Тільки через вашу любов і шану до нашої пісні, наших культурних традицій і через посвяту — ви в такому короткому часі дійшли до сьогоднішнього завершення курсу.

В Україні немає жодної можливості на вільний розвиток української культури. Її творять представники Молодої України поза межами Батьківщини. Дуже часто наші творці — це не тільки перша, а то друга чи третя генерація молодих людей, народжених на чужині. Сила української пісні її бандури єднає їх у велику родину

для служби піснею Україні. Йдеться нам про те, щоб наші культурні надбання, наші пісні, що складають і оформлюються в сонячній Каліфорнії, в степах Канади, серед димарів Пітсбургу чи хмародерів Нью-Йорку — передати вам. Запалити вас іх чаром і красою для того, щоб ви, полюбивши їх, стали їх носіями і розсадниками, як наш аванпост і своєрідний поміст між творчою Молодою Україною Америки та Канади і Батьківчиною. А також, живучи найближче до Рідної Землі, різними засобами передавали творчість заокеанської України в Батьківщину.

Управа Фундації при щедрій допомозі української патріотичної спільноти фінансує цього року інші проєкти.

Ми невимовно вдячні вам, молоді подруги й друзі, що з різних країн нашого поселення так родинно й гідно презентуєте Молоду Україну в діаспорі. Ще більше ми вдячні організаторам та інструкторам цього небуденого початку, а саме: проф. Вікторові та Юліянові Китастим, панні Ліді Чорній, інструкторові курсу і моїй заступниці, за їх жертвенну працю, без якої самий задум залишився б тільки мрією.

Управа Фундації буде докладати всіх зусиль, щоб допомогти Вам ширити любов до Батьківщини через рідну пісню і бандуру.

Щастя вам Боже!

ВДАЛИЙ КОНЦЕРТ КУРСУ БАНДУРИСТІВ У МЮНХЕНІ

У липні 1985 р. в Українському Вільному Університеті, під керівництвом Віктора Китастого відбувся Курс народньої пісні й музики — курс бандуристів, який зорганізувала Фундація УВУ й який згуртував 16 учасників з різних країн нашого поселення — з Німеччини, Англії, Франції, Голляндії, а також з Канади і США. У програму цього курсу входили лекції з історії української народньої музики, аналіза мелодій окремих пісень, а в приміщенні інтернату «Рідна Школа», де замешкали курсанти, були проведені практичні вправи гри на бандурі та при цьому вивчення окремих мелодій, що входили в програму курсу. У цьому допомагали Вікторові Китастому професійні інструктори цієї ділянки — Юліян Китастий і Ліда Чорна.

Серед учасників цього курсу були вокально й музично обдаровані студенти, хорово діяльні у своїх осередках, а також любителі хорового співу з інших курсів та місцеві хористи, які значно збільшили й скріпили хоровий супровід посталої в ході навчання капелі бандуристів. Порядком особистого зацікавлення програмою курсу в цей ансамбль включилися також уже заавансовані любителі кобзарського мистецтва, як Юрій Дубицький, Ганна Щепко, Мирослава Антонович, а з Англії — брати Мирон і Михайло Постоляни, що значно скріпило скелет посталої капелі й уможливило цей надзвичайно успішний концертний виступ.

Програма концерту виникла в якійсь мірі в процесі самого навчання і включила ряд історичних і побутових кобзарських пісень, а також в'язанки народніх танкових мелодій у відповідно гармонійному й мелодійному пов'язанні.

Відкриття концерту Курсу Бандуристів

У п'ятницю 19 липня ц.р. у церковній залі нашого собору вишикувався на сцені трьома рядами в народніх строях і вишивках, що відображали красу нашої ноші різних районів України, дійсно надійний молодечий ансамбль. У двох передніх рядах — бандуристки і бандуристи (19 осіб), а далі солісти й хоровий супровід (14 осіб).

Імпреза була не тільки виявом краси зовнішньої презентації, але також мала свій надзвичайно вдалий художній рівень і зокрема була маніфестацією любові до нашої традиції, що якоюсь мірою поєднує народну вишивку із бандурою і творить ту гармонійну цілість, що віддзеркалюється нашою культурою й духовістю.

Концерт започатковано відомою релігійною народньою піснею (в обробці В.Китастого) «Через поле широке», в якій сольові заспіви виконували Ганна Щепко й Мирослава Антонович. Потім усі учасники курсу вдало виконали «В'язанку народніх мелодій», що наглядно й переконливо підтвердило, що курс навчання пройшов для початківців успішно. Після цього, у виконанні капелі й хорового супроводу прозвучали наступні народні пісні: «Ой з-за гори кам'яної» (обр. М.Леонтовича), «Сяк-так до вечора буду жить» (обр. Ю.Китастого), «Сонце низенько» — соліст Володимир Панчук та «Колискова на слова Бориса Олександрова в музичному оформленні Григорія Китастого — солістка Люба Білаш з Канади.

Кожну точку заповідали з поясненнями, навіть дотепно, на переміну — Михайло Постолян та Юліян Китастий. При цьому диригенти капелі мінялися. Обидва диригенти — Віктор і Юліян — є добрими диригентами, вдачею й технікою доповнюють себе. Мабуть, тут виявився вплив покійного Григорія Китастого та взагалі відомої Капелі Бандуристів, що винесла цю техніку гри у різних обробках з України.

Учасники Курсу Бандуристів у Мюнхені. Посередині сидять д-р В.Янів, ректор УВУ та проф. П.Гой, голова Фундації УВУ

У часі короткої перерви П.Гой, як голова Фундації УВУ в Нью-Йорку, привітав ректора УВУ, професорів, студентів, численну авдиторію та учасників курсу — бандуристів і їх керівників, подякував за успішне ведення курсу, повідомив про діяльність Фундації та пляни в майбутньому.

Дальшу частину концерту започаткували брати Постоляни, дуетом виконуючи в'язанку мелодій «Козачок», а потім разом з Юрієм Китастим квінтом, з хористами Андрієм Несмачним і Остапом Марченком — історичну думу «Ой, в 1791 році» та пісню «Про Кармелюка». У доброму виконанні прозвучали народні пісні: «Дівчина-ночка по гриби ходила» — солісти Люба Білаш і Андрій Захарків, «По садочку ходжу» (обр. Таловирі) — дует Ірина Зелена і Михайло Постолян та «А калина не верба» (в обр. Ю.Кочинського) й нарешті пісня «Взяв би я бандуру», що символічно закінчила цей концерт, що був милою і пам'ятною несподіванкою, зокрема для молоді.

Із словами призначення й подяки, зверненими до учасників курсу, бандуристів і численної авдиторії (понад 250 присутніх) виступив ректор проф. В.Янів, який наголосив важливість плекання нашої традиції й зокрема народної музики в наших скupченнях серед еміграції й тому закликав учасників до дальшої творчої праці. Порівнюючи успіхи покійного В.Авраменка в тридцятих роках, що полонив молодь танками і зберіг їхню свідомість у тих часах — проф. В. Янів висловив надію, що цю свідомість може також скріплювати наша пісня й наша музика, й у цьому значне місце бандури, що може поширювати любов до рідної традиції серед нашої молоді на чужині. Проф. Янів висловив надію, що молоді ентузіясти можуть також поглибити свої знання, ставши студентами УВУ, бо важливим завданням є також плекати рідну науку.

Цей концерт молоді на закінчення курсу народної музики й співу, який був милою несподіванкою, збережеться в учасників довший час, а для виконавців цей спомин збережуть знимки молодіжної капелі бандуристів.

д-р Б.Кузь

БАНДУРИСТИ!

Закликайте Ваших друзів і приятелів передплачувати, докладно читати і дописувати про свої ансамблі, гуртки, а також збирати пожертві на його пресфонд.

БАТЬКУ! МАМО! БАНДУРА інструмент виключно український без паралелі чи подібностей з сьогодні символом України. Передплачуйте журнал „БАНДУРА“ для своїх дітей які вивчають український історичний інструмент, що вже століттями передає неписану історію нашого народу.

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ БАНДУРИСТІВ ПЛЯНУЄ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ МУЗИКИ

Нью-Йорк. Товариство Українських Бандуристів почало підготовку до курсу під назвою «Українська Народня Музика», який відбудеться влітку 1986 року. Хоч різні організації, в тому числі й саме Товариство, проводять кобзарські табори кожного літа, запланований курс обіцяє бути особливо корисним та цікавим. Перш зе все, це, мабуть, уперше в США плянується курс, у програмі якого будуть наступні інструменти: два різні типи бандур (київська та харківська), цимбали, сопілка, ліра, дуда, а крім того, викладатимуться такі предмети: народній спів, українська мова та історія. Також, як окремий предмет для заавансованих бандуристів, буде викладатися кобзарство: репертуар народніх кобзарів та традиційні способи його виконання. Курс акредитований УВУ. Можна здобути 3 акад. кредити.

Як видно із програми, курс обіцяє бути корисним та цікавим. Яка ж мета такого курсу? Мета, як її бачать організатори курсу, полягає в тому, щоб познайомити молодше покоління української еміграції з багатою українською культурою та традиціями, а також з мовою, історією, народною музикою, піснями та поезією. Також, такий курс повинен показати молоді, що не все українське мистецтво повинне бути мертвим та академічним, що українські традиції не обов'язково існують тільки на картинах із зображеннями хат під стріхами і козаками коло них. І, що навіть важливіше, такий курс повинен підштовхнути молодь до самостійного продовження і розвитку українських традицій, музики та культури.

Можна було б заперечити, що на кожному українському курсі робиться таке саме ознайомлення із українськими культурними надбаннями, мовою, музикою та історією. Чим же такий курс особливий? Особливий він тим, що це чи не вперше в історії будь-яких таборів організаторами та інструкторами курсу будуть молоді люди — в основному вихованці щорічних таборів Капелі Бандуристів. Чи не вперше такий курс буде задуманий, організований та проведений молоддю — для молоді. Це — чи не найважливіший аспект цілого задуму, оскільки можна з приємністю відмітити, що вже існує ціле покоління молодих українців, які вважають за потрібне і цікаве провести згаданий курс. Хіба у цьому немає нічого особливого?

Хоч плянування і організаційна робота ще тільки почалися, уже тепер знайшлося досить зацікавлених людей — і як учасників, і як інструкторів — з США, Канади, навіть з Європи. Знайшлися уже люди, які вважають за потрібне підтримати такий курс і фінансово. Пані Софія Гаєвська із Денверу, Колорадо, пожертвувала \$1,000.00 на адміністраційні потреби курсу з єдиною умовою, що табір пройде під назвою «Курс української народної музики», присвячений О. Кошицю та Г. Китастому.

Хоч курс розрахований, в основному, на молодь, участь відкрита для всіх. Тому, якщо ви зацікавлені відвідати плянований курс або хотіли б послати на нього своїх дітей чи внуків,— звертайтесь за інформаціями до Товариства Українських Бандуристів на адресу:

SOCIETY OF UKRAINIAN BANDURISTS

P.O.Box 1136, Cooper Station,
New York, N.Y. 10276

або можна дзвонити вечорами на число (718)956-1890, спитати В.Мороза, мол. Точніші оголошення появляться в газетах під кінець цього або на початку наступного 1986 року.

НОВІ КОБЗАРСЬКІ ВИДАННЯ

ІСТОРІЯ ШКОЛИ КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА В НЬЮ-ЙОРКУ

Вперше появилася унікальна архівна збірка з існування школи на протязі 14 років. Різноманітний матеріал, що може бути зразком для шкіл і кобзарських ансамблів.

750 сторінок, три томи. Друк на найновішому зіроксі. Має понад 800 знімок. Ціна: \$43.00 (в amer. валюті).

КОБЗАРСЬКИЙ ЛИСТОК

Перед появою журналу «Бандура» ШКМ в Нью-Йорку видавала «Кобзарський листок». В ньому кожний бандурист знаходив цінний кобзарський матеріал, ніде досі не друкований, але який був потрібний в праці бандуристів. Це видання на 400 сторінок, також зроблене на зіроксі. Ціна: \$28.00

ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ БАНДУРИСТІВ

музично-освітній референт д-р І.Махлай

Має на складі такі збірники нот по \$4.00 (вкл. пересилку):

1. Вправи для початківців, легкі пісні.
2. Середній рівень — пісні й танці.
3. Середній рівень — пісні й танці.
4. Середній рівень — пісні й танці.
11. Вправи для бандури
12. Інструментальні ноти Г.Т.Китастого
13. Різдвяні колядки

NEW BANDURA PUBLICATIONS

HISTORY OF THE NEW YORK SCHOOL OF BANDURA -compiled by Nick D. Czorny

A compilation of newspaper articles, pictures and various other materials related to the 14-year history of the New York School of Bandura and the numerous performances, projects and expansions it was a part of. A three-volume set 8"x11" including 750 pages, with over 800 pictures and many valuable reference materials, especially for other bandura schools and ensembles. Price: \$43.00 (US).

NEW YORK SCHOOL OF BANDURA NEWSLETTER - compiled by Nick D. Czorny

Before the New York School of Bandura started publishing BANDURA MAGAZINE, it used to put out a monthly newsletter, the "KOBZARSKY LYSTOK". In it were informative articles about various bandurists, contemporary as well as historical, and accompanying pictures and illustrations. 8½"x11" 400 pages -\$28.00.

SOCIETY OF UKRAINIAN BANDURISTS EDUCATIONAL COMMISSION PUBLICATIONS headed by Dr. Ihor Mahlay

The Educational Commission of the Society of Ukrainian Bandurists has put out a number of Collections of Bandura Notes for bandurists of all levels which are available by writing the BANDURA EDUCATIONAL COMMISSION, 4403 Tamarack Drive, Parma, OH 44134

- #1 - Beginner Exercises and short easy pieces for beginners
- #2 - Collection of Bandura Music for Intermediate Level - compiled by Irene Zawadiwsky and Ihor Mahlay; funded by Petro and Taisa Mahlay
- #3 - Collection of Bandura Notes for Intermediate Level - compiled by Ihor Mahlay; funded by New York School of Bandura
- #4 - Collection of Bandura Music for Intermediate Level - compiled by Ihor Mahlay and Irene Zawadiwsky; funded by New York School of Bandura, Cleveland SelfReliance Union, Inc., Brotherhood of Veterans of the 1st Division of the Ukrainian National Army, Cleveland.
- #11 - Collection of 55 Bandura Exercises - compiled by Irene Zawadiwsky and Ihor Mahlay;
- #12 - Instrumental Pieces by H. Kytasty - compiled by I. Zawadiwsky and I. Mahlay; funded by the Hnat Khotkevych ODUM Bandurists' Ensemble of Toronto
- #13 - Ukrainian Christmas Carols - compiled by I. Mahlay; funded by the Hnat Khotkevych ODUM Bandurists' Ensemble of Toronto, ODUM Bandura Ensemble of Chicago and the Hryhory Kytasty School of Bandura of Cleveland

The Bandura Educational Commission also has a catalogue of bandura music available for those interested as well as a catalogue of bandura products on sale.

Віктор Китастий

ЩО ТАКЕ ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ БАНДУРИСТІВ?

Як говорить сама назва, це група людей із спільними зацікавленнями, група людей, які працюють разом для досягнення спільної мети. Тому, що ми є інтернаціональною організацією, з членами та проектами по цілому світі, нашим першим та найголовнішим обов'язком є забезпечення та утримання зв'язку та обміну між бандуристами та ентузіастами мистецтва бандури.

Наступним нашим завданням є постачання матеріалів та допомога окремим ансамблям та бандуристам у тому, чого вони не можуть досягнути самі. Товариство НЕ є центральним авторитетом, який диктує завдання чи правила відносно того, що можна, а чого не можна робити. Радше, Товариство є допоміжовою організацією, такою, яка дає допомогу та захист бандуристам цілого світу у їхніх починаннях. Ідеально, Товариство може послужити фундацією та рамками для далекосяжної родини бандуристів. Так, родини.

Ті, що брали участь у концертах 1983 та 1984 років у Торонто, Нью-Йорку та Філадельфії, знають, про що йде мова. Під час цих концертів у всіх було почуття принадлежності до чогось великого, почуття спільних зацікавлень, завдань та цілей. Це — чи не найприємніший аспект буття бандуристом, оскільки, перебуваючи майже у кожному закутку землі, бандурист завжди знайде теплу та братерську зустріч. Напевно всі погодяться, що таку родину та почуття варто зберігати та розвивати.

Якими ж тоді є наші цілі? Багато важливого уже було досягнене, але й багато ще залишається зробити. Тепер, власне, Товариство є тільки у початковій стадії розвитку. Було складено список питань, з якого розроблено ряд специфічних проектів. Готується кампанія по збірці фондів, датою для якої встановлено весну 1986 року. Вивчаються фінансові вимоги цих проектів, готується інформативна брошура та інші інформативні матеріали, які незабаром будуть готові.

Проте, буде помилкою думати, що Товариство є живим організмом, який сам думає, плянує та виконує роботу. Радше, Товариство є організацією, в якій пропонуються, обговорюються та заохочуються проекти та починання. Без зацікавлення та всебічної підтримки громади Товариство, як і кожна інша організація, не виживе.

Що Товариство робить і які має завдання:

- об'єднує бандуристів усього світу,
- координує роботу ансамблів
- організовує та допомагає із проведенням кобзарських курсів,
- видає збірки нот для бандури,
- плянує та проводить концерти,
- записує та випускає платівки та касети.

- У майбутньому Товариство плянусє:
- організувати бібліотеку української музики,
 - мати фонд для стипендій студентам української музики та фольклору,
 - готовити інформативні матеріали,
 - збирати архіви,
 - організовувати виробництво бандур та інших народніх інструментів,
 - підтримувати професійних інструкторів бандури та інших народніх інструментів,
 - видавати підручники, статті, спогади та брошури,
 - заохочувати писання музики для бандури,
 - поширювати українську музику та культуру,
 - зберігати українську етнографічну спадщину.

Також кожного місяця Товариство випускає обіжник з кобзарськими подіями із цілого світу. Якщо ви зацікавлені допомогти або співпрацювати із Товариством або хотіли б стати членом — пишіть на адресу:

**Society of Ukrainian Bandurists, P.O.Box 1136,
Cooper Station, New York, N.Y. 10276**

**Капеля Бандуристів
з Австралії**

Учасники Українського кобзарського семінара ч. 2 під
патронатом СУОА. Кер. семінара П.Деряжний, адм. д-р
І.Якубович

НАМ ПИШУТЬ

**Капеля Бандуристів з Австралії під час праці. Диригент д-р
Ігор Якубович і члени 4-х окремих ансамблів з різних
частин країни**

НАМ ПИШУТЬ

**Анна Хранюк,
Варшава**

ЛІГНИЦЯ

Невелике місто Лігниця розташоване в південно-західній частині Польщі. Для українці в це місто має своєрідне значення: тут знаходитьться єдиний у Польщі загальноосвітній ліцей, в якому діє відомий ансамбль пісні й танцю «Полонина» (керівник — М.Дуда, хореограф — Г.Дмітрієв). Завдяки школі та її ансамблеві Лігинцю можна назвати центром української культури — звідси випускники ліцею везуть в усі закутки Польщі нашу пісню, музику, танці, одним словом — нашу культуру.

Лігниця, між іншим, увійде в історію кобзарства в Польщі: 30 березня 1985 року тут відбувся перший виступ новоствореної капелі бандуристів. Капеля покищо невелика, і грають у ній молоді люди (віком від 17 до 31 років) з різних міст: Перемишля, Гданська, Варшави. Покищо основним завданням капелі є супровід чоловічому хорові «Журавлі» під керівництвом Романа Реваковича. Перед кожним виступом хористи «злітаються, мов журнавлі» до одного міста на 3-4 дні проб перед заплянованим концертом.

Цього року вирішили, що разом з «Журавлями» з'їдуться всі бандуристи. Для концерту треба було вивчити супровід до пісень «Гей, літа орел», «Марш гайдамак» та «Реве та стогне...». Хоч ноти для бандури (в обробці А.Хранюк) були розіслані наперід, роботи і проблем було досить. Ніхто з наших бандуристів ще не грав чогось подібного, а тут було ще аж три партії. Грали з ранку до вечора, по десять годин, з незвички боліли пальці й руки. На першій пробі з хором бандуристи трохи погубилися, бо замість нот слідкували за співом.

Перший концерт — 30 березня, о 5-ій годині у Лігниці. Заля переповнена. Перша частина, виступає хор а-капеля. У другій частині, після трьох пісень, під бурхливі оплески виходять на сцену бандуристи. Хоч наша капеля не має стільки учасників, як було у Нью-Йорку (120 осіб) —, але в Польщі ніколи ще не виступало більше десяти бандуристів разом. Хвилювання, мабуть, було не менше, ніж в Нью-Йорку. Наша програма почалася «Запорізьким маршем» в обробці на три партії Левка Сивіцького. Далі бандуристи супроводжували хор у вищезгаданих піснях. Оплески довго не втихали, зворушення душило горло, дехто не міг стримати сліз. Деякі з нас, мабуть, щойно тепер зрозуміли, яку силу має бандура. Море квітів від слухачів, «Многій літа» у виконанні шкільного хору, подяка й квіти від моїх колишніх учнів-бандуристів з Білого Бору — все це надовго залишилось в пам'яті.

Наступного дня — ще два виступи у Любліні та Вроцлаві, один з яких повністю записано Польським Радіо.

Всі тепер роз'їхались додому, але виступи не припиняються. Перемишльські дівчата виступають майже кожної неділі, гданська група концертують на півночі Польщі. Всі також готуються до чергового спільнотого виступу на святі української пісні, танцю і музики.

АРГЕНТИНА

КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА в Буенос-Айресі під керівництвом маєстра Василя Качурака виступила 7 серпня 1985 р. з успішним концертом в Аргентинському Військовому Інституті. Це — об'єднання військовиків найвищої аргентинської ранги. Люди високої освіти і глибокого знання, які вміють відрізнисти Україну від Росії і від Польщі.

У згаданому центрі це був вже другий наш виступ. Тим разом нас засипали турганними оплесками.

Найбільше моральною підтримкою була доповідь про Україну заповідача Василя Шпака, капітана Аргентинської військової авіації, який є дуже добре обізнаний з українською проблематикою.

Користаючи з нагоди, що там була сама аргентинська еліта, маєстро В. Качурак пояснив присутнім про «ХРЕЩЕННЯ УКРАЇНИ». Це було зроблено навмисно, бо в Аргентині вже почалась «війна», яку розпочали «прогресисти», підтримані советською амбасадою.

Після концерту генерал бригади Iсаїк Гарсія вручив нам «срібну медаль» — відзнаку-призnanня. Він сказав: «Маєстро Качурак, знаю аж надто добре складну проблематику українського народу, головно на еміграції, яка мусить вести безперервну боротьбу за своє існування, фізичне й ідейно-політичне. Я знаю прекрасно, що росіяни знищили вам ваші церкви, єпископів і священиків».

* * *

В суботу, 1 серпня 1985 р., відбулися організаційні сходини «Студії Бандуристів». В дружній атмосфері обговорено деталі для зорганізування такої інституції. Тиждень пізніше вже відбулась перша збірна лекція. Друга половина лекції була присвячена історії бандури та її конструкції. На першу лекцію прийшло 10 студентів. Ми є певні, що вкоротці це число подвоїться.

Капеля Бандуристів ім. Тараса Шевченка в Аргентині

БАНДУРИСТИ НА БРАЗІЛІЙСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ

Порто-Уньон, 6 серпня 1985 р.

До Хвальної редакції «Бандура»
в Нью-Йорку

Високоповажаний Пане Редакторе!

З великою радістю повідомляю Вас, що я одержав платівки, за що Вам від мене найсердечніша подяка за такий цінний подарунок. Наша радіопрограма збагатиться чудовими українськими мелодіями. Яка велика присміність почути рідну пісню в такім чудовім виконанні. Зі сльозами на очах слухаємо і порівнюємо культурний рівень Ваших мистецьких сил бандуристів із Школи Кобзарського Мистецтва в Нью-Йорку.

Спів і гра на бандурі — це перлини душі українського народу. За усі ті успіхи належиться Вам признання та подяка не тільки від спільноти на американському континенті, але й від усього українського народу за Вашу працю, жертвенність та посвяту для культурної справи.

Василь Полигач, Бразилія

На жаль, тут між нами матеріяльне становище не дозволяє в тій ділянці розвиватись між нашою спільнотою.

Перші початки появи бандури в Бразилії між нашими поселенцями було в 1920-х роках. Першим, що познайомив тут нашу спільноту з бандурою, був сл.п. Валентин Куц, політичний емігрант з часів Першої світової війни, журналіст, кооператор. Він учителював на наших колоніях, освідомлюючи наших людей. Грав на примітивній бандурі виробу місцевих майстрів, на якій і я мав нагоду вправляти. Бандури ті були зроблені на стиль бандури кобзаря Ткаченка, що його фотографія є в числі 7-8 журналу «Бандура». На жаль, по смерті Валентина Куца, невідомо, що з нею сталося.

Приблизно 10 років тому, в Сан-Павло телевізія показувала 90-літнього кобзаря з бандурою з деякими коментарями, але до сьогодні більше не було чутки про нього. Досьогодні п. Бойко зробив кілька бандур, в тому числі й мою, зорганізував малий гурток, який вже виступав в Куритібській телевізії, а також в театрі з великим успіхом. Бразилійці захоплені нашим національним інструментом.

В найближчу неділю ми використаємо матеріял з ч. 7-8 «Бандури» на нашему радіо.

Ще раз моя велика подяка за Вашу жертвеність та за труд для загальної справи.

З кобзарським привітом здоровлю

Василь Полигач

UKRAINIAN BANDURIST CHORUS

Taras Shevchenko

P.O. BOX 119 — HAMTRAMCK BR.
DETROIT, MICHIGAN 48212

1976 року Капеля Бандуристів імені Тараса Шевченка в Детройті видала під редакцією Уласа Самчука ЖИВІ СТРУНИ (Бандура і Бандуристи). В твердій обгортці 468 сторінок.

Ці дві перлинини кобзарського мистецтва повинні бути настольними книжками в домі кожного бандуриста і тих які шанують і люблять українське мистецтво. Тих дві книжки, різного рода кобзарські матеріали, платівки Капелі і різного роду бандури, можна набути в адміністрації Капелі в Детройті.

Атланта, Джорджія

АНСАМБЛЬ «ЧЕРВОНА РУТА»

Ансамбль бандуристок «ЧЕРВОНА РУТА» створено у вересні 1980 року під керівництвом Ляриси Барабаш-Темпл. Після інтенсивних проб, що відбувались двічі на тиждень, Ансамбль відважився вже в місяці жовтні виступити на першому Українському Фестивалі в Атланті, де були виставлені різноманітні українські експонати. Під час самого концерту було 1,500 глядачів. Це було вперше в Атланті, коли мешканці цього великого міста на півдні Америки могли запізнатись з нашим національним інструментом. Вони нагородили наших бандуристок, які виступали в чудових національних строях, бурхливими оплесками, встаючи з місць. Це направду був успішний виступ нашого Ансамблю, що полонив чужинецьку публіку, а молодих бандуристок заохотив до дальшої праці.

В 1981 році Ансамбль виступив недалеко від Атланти в Давнвуді на фестивалі, влаштованому Союзом Українок і Українською Асоціацією «Джорджія». Цей Фестиваль був також успішним, бо його бачили багато тисяч людей, що відвідували цей фестиваль.

В 1982 році Ансамбль був запрошений до відомого репрезентативного «Яхт клубу», де також був вдалий виступ перед добірною публікою.

Зліва направо: Ольга Щегельська, Таня Бойцун, Ярослава Гайдук, Орися Фішер, Ляриса Барабаш-Темпл, Марія Міллер, Боні Келлер; ззаду Альвіна Гвідеть.

Влітку 1982 року ми запросили маєстра Петра Потапенка з Детройту, який перевів чотириденний курс з нашими бандуристками. Багато всі скористали, і між бандуристками було помітне ще більше зацікавлення бандурою.

Восени ми взяли участь в популярному тут «Фестивалі дерев або ялинок». На концерті було присутніх понад 2,000 осіб, а сам фестиваль відвідало понад 40,000 осіб.

В 1983 році ми брали участь в «Українському фестивалі» в «Розвелл Комюніті Сентер». Концерт цей відбувся навесні. В ньому також виступив танцювальний ансамбл Гензи «Верховинці» з Нью-Йорку. Захопленню українськими народніми виступами не було кінця. Обидві групи дійсно виконали амбасадорську роботу між чужинцями. Тут долучилася ще одна бандуристка-чужинка — Беверлі Савчук, яка бездоганно вивчила слова усіх пісень і разом з бандуристками співала і грава.

Цей успішний виступ промостив дорогу в травні 1984 року на міжнародний фестиваль у Кабб Кавніті. Тут Ансамбл злагодився ще одною відомою бандуристкою з Нью-Йорку, Ірусею Чорною-Андреадіс. На закінчення концерту вона виступила сольно, яке пізніше ще показали по телевізії.

Відтак в березні 1985 року був виступ Ляриси Барабаш-Темпл в міжнародному фестивалі «Вишневого цвіту» в Мейкон. Увесь прибуток з цього фестивалю був призначений на Вільний Університет у Мюнхені.

В травні 1985 року українці знову були запрошені на міжнародний фестиваль у Кабб Кавніті, де знову самостійно виступала Ірина Чорна-Андреадіс. Тепер Ансамбл «Червона рута» підготовляється до різдвяного «Фестивалю дерев».

Орися Фішер

На міжнародній виставці в Атланті: Ірена Чорна (з бандурою), Орися Палюх, Лариса Барабаш

THE UKRAINIAN WEEKLY

MUSIC NOTES

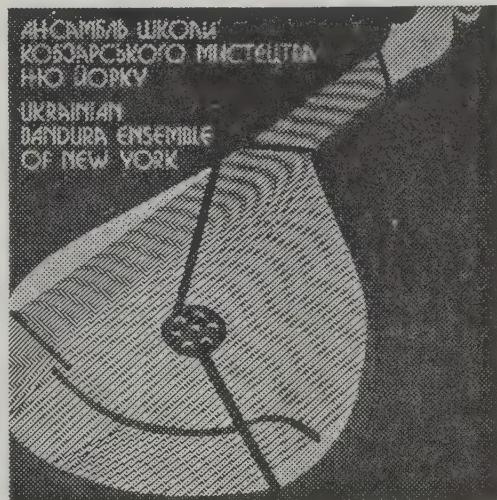
Record review: bandura school's anniversary album a positive step

by Oles Kuzyszyn

If any single Ukrainian performing group from the New York area deserves the title "ambassadors of Ukrainian culture," one of the most likely candidates is the New York School of Bandura. Since its inception in 1973, largely through the monumental efforts of its administrator, Nick Czorny, the New York School of Bandura has concentrated on introducing this uniquely Ukrainian art form to non-Ukrainian audiences.

While many Ukrainian performers are content to perform for Ukrainian audiences only, the administrators and students of the New York School of Bandura have had the courage and vision to play at numerous non-Ukrainian events; invariably with resounding success. They have appeared at Rockefeller Center, St. Patrick's Cathedral, on radio and television, and have been recognized and supported by the New York State Council on the Arts. Since 1980 the school has been under the musical direction of the highly regarded bandurist and teacher Julian Kyasty.

In 1983, the school released its first LP record titled "The Ukrainian Bandura Ensemble of New York," on the Yevshan label. The release celebrates the 10th anniversary of the school's inception, and successfully exhibits the school's progress since its humble

beginnings in 1973.

In addition to 10 Ukrainian selections, the record contains two works by Johann Sebastian Bach arranged for the bandura by members of the ensemble. The first of these, "Musette," is arranged by Julian Kyasty, who skillfully applies the contrapunctal structure of the piece to the bandura idiom. M. Farion's adaptation of Bach's "Minuet" is sonorous and well-crafted, and exemplifies the universality of Bach's music, which is effective on a variety of instruments, including the bandura.

Of the Ukrainian selections, Victor Mishalow's "Mazeppa's Farewell" (author of the text is unknown) is outstanding. The simple, but well-structured and typically Ukrainian

melody benefits from the warm and sensitive delivery of bass soloist Mychail Newmerzyckyj, who carefully blends strength and color, depth and flexibility in his rendition of this attractively sentimental tune. Mr. Mishalow's accompaniment figures and interludes are tastefully appropriate and never excessive in relation to the nature of the melody. In my opinion, "Mazepa's Farewell" is the highlight of the album.

The balance of the album's repertoire consists of a variety of melodies. There are instrumental dance numbers such as "Medley of Ukrainian Dancers" (arr. by D. Pika) and "Bukovinka"; settings of Taras Shevchenko's poetry including "A Summer Meadow" (folk melody), "Gathering Clouds" (music by V. Yemetz) and "My Evening Star" (music by Y. Stepoviy); three Kozak melodies; "Soloveyky," a song of the Ukrainian Insurgent Army; and even an excerpt from the opera "The Zaporozhian Kozak Beyond the Danube." As one can only expect from a relatively young and inexperienced group, not all the selections are quite up to par. The youthful voices are, on occasion, shaky, perhaps due to a combination of the fear and excitement of being in a recording studio for the first time. Entrances and cadences are not always totally in sync. One or two selections sound underrehearsed, or perhaps, due to time pressure and studio costs, a premature "take" was settled for.

In the interest of objectivity, it must be noted that the excerpt from "The Zaporozhian Kozak Beyond the Danube" (music by S. Hulak-Artemovskyj) was a poor choice for this particular

ensemble. Even in its original form, the opera suffers from some weak and unsophisticated harmonic moments (thus, the various revisions by S. Liudkevych, V. Yorysh and A. Rudnytsky). When the harmony is further simplified, as was done in this adaptation for the New York School of Bandura, the music indeed begins to sound trite and one-dimensional. Guest soloist Halyna Andreadis does not remedy the situation with her aborted phrasing and stilted rhythmic delivery. A lively, straightforward selection, more within the scope of the ensemble, would have been a much more suitable finale than this musically diluted operatic excerpt.

Despite these few shortcomings, the 10th anniversary release of the New York School of Bandura stands as positive evidence of the love and dedication this talented group of Ukrainian youth fosters for its native art. It is an ensemble which exists not only for the purpose of self-gratification or even for the satisfaction and admiration of our immediate ethnic environment. It is a performing group which has, time and time again, successfully infused a bit of Ukrainian heritage and culture into the hearts of those who might otherwise remain totally oblivious to that which we Ukrainians hold so dear. The enthusiasm and selfless effort of the administration and students of the New York School of Bandura are more than worthy of our continued admiration and support. The 10th anniversary release is available at Ukrainian stores everywhere or directly from: Yevshan Communications, P.O. Box 125 Station St. Michel, Montreal, Que. H2A 3L9.

16 О.С.Фаминицин, ст. 115.

17 Г.Хоткевич, ст. 95.

18

19 J. Besard

Lautenbuch des Albert Dugorai, Leipzig, 1619.

20 H. Feicht

Thesaurus harmonious Kolonia 1603 reprint WDMP no. XXIII 1954

"Liber Chamorum" jako zrodlo do historii muzyki polskiej Muzyka 1966 no. 2.

21 Slownyk muzykow Polskich .

22 Л.Корній. До питання: українсько-польські музичні зв'язки XVI-XVIII ст. 36. Українське музикознавство, ч. ; К. 1971, ст. 101-110.

23 Lautenbuch Widmung. Mus Man. 40-153, Berlin Library.

24 Клаус-Петер Кох. Із спостереження над східнослов'янським та середньоєвропейським музично-фольклорними зв'язками у XVI-XIX ст. 36. Укр. музикознавство, ч. 14, К. 1979, ст. 151-167.

Помиро "Вселенная бессмертия" (конспект)

Гераннія звичайна
D. Гераннієві
квт. 7. 7-К2

Handwritten musical score for four voices (Soprano, Alto, Tenor, Bass) and piano. The score consists of five systems of music. The vocal parts are in common time, while the piano part is in 2/4 time. The vocal parts are written in soprano, alto, tenor, and bass clefs. The piano part includes dynamic markings such as forte (f), piano (p), and mezzo-forte (mf). The vocal parts have lyrics written below them. The first system ends with a repeat sign and a double bar line. The second system begins with a forte dynamic. The third system ends with a forte dynamic. The fourth system begins with a piano dynamic. The fifth system ends with a forte dynamic.

Soprano
Alto
Tenor
Bass

Bee - ren - ha - a
Be - el - inck

mf

6oz big Di - bu na - po - gab - ce y bep - te - hi ni

Вселенна хвиль (2)

Мир - би-дияти там Христо-ри-и-и по-кін да-ти

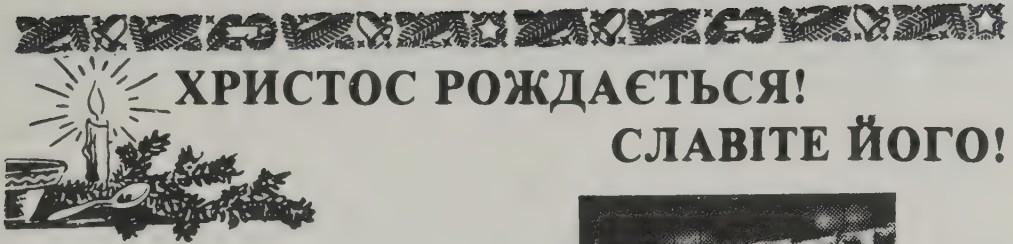
Три ца-ри три ца-ри При-хо-дя-ть

3

Вселенна, веселися!
Бог від Діви народився.
У вертепі між бидляти,
Там Христові поклін дати.

Три царі, три царі приходять,
Лада, миро, золото в дарі
Там принесли всі три царі.
Народженому цареві
Всього світа Господеві
Віддати, віддати в покорі.

I пастирі прибігають,
З сопілками й поклін дають,
Бо пізнали, що роджений
Бог з Марії воплощений.
З чистої, чистої дівиці.

**ХРИСТОС РОЖДАЄТЬСЯ!
СЛАВІТЕ ЙОГО!**

**ШКОЛА КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА В НЬЮ-ЙОРКУ
ВІТАЄ ВЕЛЬМИШАНОВНЕ ПАНСТВО**

**ВІРУ І АНТОНА ШУМЕЙКІВ
з 65-літтям існування КОБАСНЮК ТРАВЕЛ
ЕЙДЖЕНСІ**

Бандуристи метрополітального Нью-Йорку безмежно вдячні
п-ву Шумейкам за їх безперервну матеріяльну підтримку для
ШКМ

Бажаємо Вам всіх Божих ласк, а головне — кріпкого здоров'я
на
МНОГІЇ, МНОГІЇ ЛІТА!!!

Український Народний Союз, ІНК.

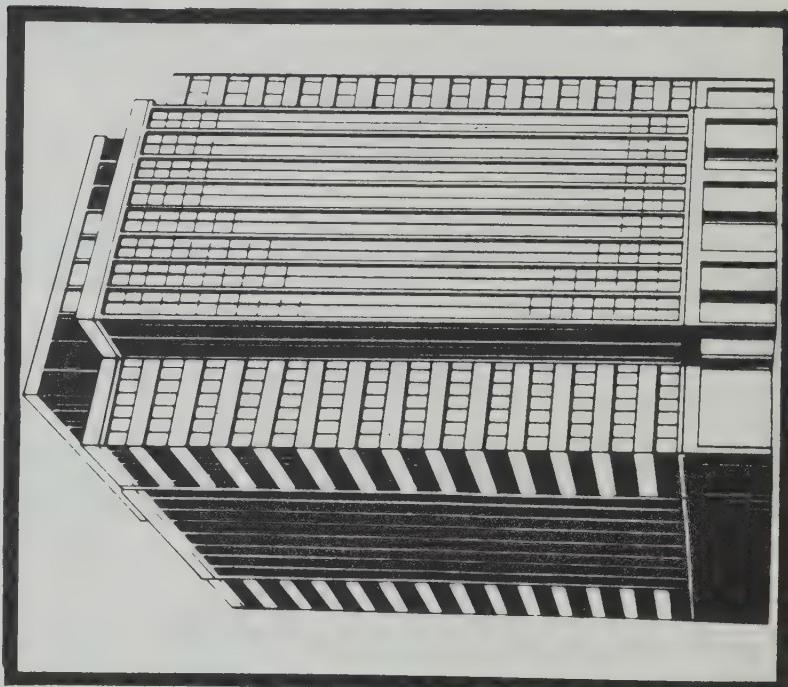
UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, INC.
P. O. Box 76 ● 30 Montgomery Street ● Jersey City, N. J. 07303

Telephones: (201) 451-2200, N.Y. Line (212) 227-5250-1

УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ

УКРАЇНІАН НАЦІОНАЛ АССОЦІАШН

- Has 16 kinds of modern life insurance protection;
- Provides members up to \$50,000;
- Pays out high dividends on certificates;
- Publishes the "Svoboda" daily, the English language "Ukrainian Weekly" and the children's magazine "Veselka" (The Rainbow);
- Provides scholarships for students;
- Owns the beautiful estate Soyuzivka

ВСТУПАННЯ В ЧЛЕНИ
У Н С!
ЗАБЕЗПЕЧІТЬСЯ
І БУДЬТЕ
ЗАБЕЗПЕЧЕНИ!

JOIN THE UNA —
INSURE YOURSELF
AND BE SAFE!

Українська Будівля — Ukrainian Building

УКРАЇНСЬКА
ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА
КООПЕРАТИВА
«С А М О П О М І Ч»

в Нью-Йорку

вітає

СЛАВНУ КОБЗАРСЬКУ РОДИНУ
з її небуденними успіхами в праці
над збереженням кобзарського мистецтва —
гордости українського народу,
висловлюючи зокрема найвище признання
НАШІЙ МОЛОДІ,
що з посвятою включилася в ряди
КОБЗАРСЬКОГО БРАТСТВА

* * *

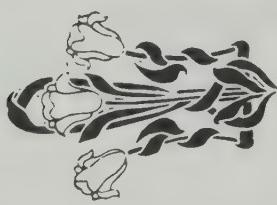
Ця найстарша й найбільша
УКРАЇНСЬКА КРЕДИТІВКА В АМЕРИЦІ
все готова
служити усіми банковими послугами
НАШИМ БАНДУРИСТАМ ТА ЇХНІМ РОДИНАМ
на найбільше корисних умовах,
що їх кредитівка дає своїм членам.

Self Reliance (N. Y.) Federal Credit Union
108 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.
Tel. (212) 473-7310.

**УПРАВА УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ЦВИНТАРЯ-
ПАМ'ЯТНИКА**

4111 Pennsylvania Avenue, S. E. Washington, D. C. 20746
пропонує всім українцям, їх рідним і приятелям стати будівель-
никами-власниками

УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПАМ'ЯТНИКА МАВЗОЛОВЕHO

закуповуючи заздалегіль крипти на поховання.

Від 1340 до 3438 дол. (Включає вічний догляд)

Також

Прошу прислати мені безкоштовні доклад-
ні інформації про місця поховання на
Українському Національному Цвинтарі-
Пам'ятнику

- в Мавзолею
 в землі

Name

Street

City

Tel.:

State

Area Code

Zip

Ukrainian Memorial, Inc.

P.O. Box 430

Dunkirk, Md. 20754

або телефонувати на наш копт (колект)
301-568-0630. Від вівторка до п'ятниці від 10:00
вранці до 4:00 по полуночі.

В інший час: 301-855-8864.

**ЄДИНА В МЕТРОПОЛІТАЛЬНОМУ
НЬЮ-ЙОРКУ**
**УКРАЇНСЬКА КОМП'ЮТЕРНА ДРУКАРНЯ
І ВИДАВНИЦТВО**
«М Е Т А»

**ВИКОНУЄ ПО НАЙНИЖЧИХ ЦІНАХ (із знижкою від 5% до 25%)
СКЛАД І ДРУК КНИЖОК, ЖУРНАЛІВ, БРОШУР, ЛЕТЮЧОК,
ФІНАНСОВИХ ЗВІТІВ, КАТАЛОГІВ, ПЛЯКАТИВ, КВИТКІВ
ТОЩО.**

«META» — виконує літературну, мовну і технічну редакцію манускриптів наукових і документальних видань, спогадів, мемуарів, творів красного письменства тощо.

«META» — виконує стилістично-правописну редакцію та передрук на машинці журналістичних, літературних, драматичних і поетичних творів.

«META» — виконує табуляційно-колюмнарний склад і друк фінансових місячних чи річних звітів, податкових звідомлень, проектових бюджетів, адресарів тощо.

«МЕТА» — виконує графічні проєкти, а також склад і друк різного роду рекламних матеріалів, плякатів і брошур в одному чи в багатьох кольорах.

«META» — виконує багатокольорові каталоги мистецьких виставок, патентних винаходів, рекламові матеріали комерційних підприємств тощо.

ПЕРША В НЬЮ-ЙОРКУ УКРАЇНСЬКА КОМП'ЮТЕРНА ДРУКАРНЯ

НАЙМОДЕРНІШІ АМЕРИКАНСЬКІ КОМП'ЮТЕРИ
ВЕЛИКИЙ ВИБІР УКРАЇНСЬКИХ ШРИФТІВ (помар 200)

МАГНЕТИЧНИЙ ДИСК ЗАПИСІС НА 300 000 ЗНАКІВ

ПОШИВЕНА ЕЛЕКТРОННА ПАМ'ЯТЬ

ВСІ УКРАЇНСЬКІ НАГОДОСИ

РАИНСВРТ НАІ НІЗЬКІ ІІІІІ

**БЕЗКОШТОВНА КОРЕКТА
НИЗВІГІЦІЙ.**

Автоматична котюмна армо-трубадушійна система

МИСТЕЦЬКІ ЄВАФІННІ ОФОРМЛЕННЯ

МОВНЕ ВЕЗАГУВАННЯ ТЕКСТИВ

МОВНЕ РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТІВ

ВИСОКОЯКІСНИЙ СКЛАД ГДРУК КНИЖОК, ЖУРНАЛІВ, БРОШУР, ГАЗЕТ, АЛЬМАНАХІВ, БЮЛЕТЕНІВ, КАТАЛОГІВ, ЛЕТЮЧОК тощо

META PUBLISHING COMPANY

P.O. Box 54101, Linden Hill Sta.,

NEW YORK 11354, U.S.A.

Tel.: (718) 445-2836

УКРАЇНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА В НЮ ЙОРКУ

- Дивіденда від ощадностей

7½% (квартально)

- Видаємо сертифікати
- Безкоштовне забезпечення на життя до 2,000 дол.
- Безкоштовне забезпечення позичок до 10,000 дол.
- Безкоштовне забезпечення ощадностей до 100,000 дол.
- Америкен Експрес Грошові Перекази (Моні Ордерс) за мінімальну оплату (50 центів за Перекази до 500 дол. і 75 центів вище 500 дол.)
- Подорожні Чеки (Ам. Тревелерс Чекс), оплата 1% від суми чека
- Пенсійні конти IPA
- Різні позички для членів Кредитівки
- За позички забезпечені уділами, тільки 10.2% річно
- Усі фінансові справи можна полагоджувати поштою

**ПАМ'ЯТАЙТЕ КЛИЧ:
“СВІЙ ДО СВОГО, А НЕ ДО ЧУЖОГО”**

Адреса Кредитівки:

304 East 9th Street, New York, N. Y. 10003

Tel.: (212) 533-2980 — (212) 533-0673

Адреса для листування:

Ukrainian Orthodox F. C. U.

P. O. Box 160, Cooper Station, New York, N. Y. 10276

Години урядування: кожного дня від 10-ої рано до 3-ої по пол. (крім понеділка і свят) і додатково ще в п'ятницю від 5-ої по пол. до год. 8-ої ввеч.

З М І С Т

РІЗДВЯНИЙ ПРИВІТ.....	1
КОСТЬ МІСЕВИЧ — ВІЗНАЧНИЙ БАНДУРИСТ ХХ СТОРІЧЧЯ	2
Анатолій Заярузний — ДЕЩО ПРО УКРАЇНСЬКУ ЛІРУ	7
Гнат Хоткевич — БАНДУРА ТА ЇЇ МОЖЛИВОСТІ	10
П.Демуцький — ЛІРА ТА ЇЇ МОТИВИ	14
В.Мішалов — ПРО БАНДУРУ В СУЧASNІЙ УКРАЇНІ	22
Володимир Васьків — СПОМИНИ	26
Г.Чернихівський — БАНДУРА АДАМЦЕВИЧА	29
Віктор Мішалов — ВСТУП ДО ГРИ НА БАНДУРІ ХАРКІВСЬКОГО СТИЛЮ	31
Віктор Мішалов — КОБЗАРІ ПРИ ПОЛЬСЬКому ДВОРІ	35
РЕПРЕЗЕНТАНТКА ЖУРНАЛУ «БАНДУРА» ГАЛЯ КОХНО	37
П.Гой — СЛОВО ГОЛОВИ ФУНДАЦІЇ УВУ ПІД ЧАС КОНЦЕРТУ БАНДУРИСТІВ У МЮНХЕНІ	38
Б.Кузь — ВДАЛИЙ КОНЦЕРТ КУРСУ БАНДУРИСТІВ У МЮНХЕНІ ...	41
ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ БАНДУРИСТІВ ПЛЯНУЄ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНОЇ МУЗИКИ	44
НОВІ КОБЗАРСЬКІ ВИДАННЯ	45
Віктор Китастий — ЩО ТАКЕ ТОВАРИСТВО УКРАЇНСЬКИХ БАНДУРИСТІВ?.....	47
КАПЕЛЯ БАНДУРИСТІВ З АВСТРАЛІЇ.....	48
Анна Хранюк — ЛІГНИЦЯ	49
АРГЕНТИНА	50
Василь Полигач — БАНДУРА НА БРАЗІЛІЙСЬКОМУ КОНТИНЕНТІ....	51
Орися Фішер — АНСАМБЛЬ «ЧЕРВОНА РУТА»	53
Олесь Кузшин — АЛЬБОМ АНСАМБЛЮ КОБЗАРСЬКОГО МИСТЕЦТВА	55
Петро Потапенко — КОЛЯДКИ	57

Typesetting and Printing by:

META Publishing Co.

P.O. Box 54101, Linden Hill Sta.,
New York 11354

Tel.: (718) 445-2836

SCHOOL OF BANDURA

84-82 164th Street

Jamaica, N.Y. 11432

СІЧОВІ СТРІЛЦІ В КИЄВІ СЛУХАЮТЬ КОЗАЦЬКІ ДУМИ У
ВИКОНАННІ СЛІПОГО КОБЗАРЯ

З архіву Грицина